

**DIAGNOZA LOKALNYCH ZAGROŻEŃ SPOŁECZNYCH
BARTOSZYCE 2013**

**CENTRUM ROZWIĄZYWANIA PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH
OXFORD TOWER
WARSZAWA**

Wstęp	4
Uwagi	4
Część I: Ogólna charakterystyka gminy Bartoszyce	5
Położenie i dane administracyjne	5
Najważniejsze dane demograficzne	5
Lokalny rynek pracy	6
Bezrobocie w gminie	6
Zatrudnienie	6
Lokalne zasoby gminy	7
Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej	7
Zasoby w obszarze edukacji.....	7
Problemy społeczne gminy Bartoszyce	7
Problemy w obszarze pomocy społecznej.....	7
Problemy związane z bezpieczeństwem lokalnym	10
Działalność w zakresie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	11
Działania profilaktyczne dla młodzieży	12
Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	13
Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy	16
Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy	16
Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy	19
Spożycie alkoholu przez mieszkańców gminy.....	19
Opinie na temat alkoholu	22
Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy.....	22
Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu	24
Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)	25
Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych.....	27
Młodzież w gminie Bartoszyce wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu	29
Palenie papierosów.....	29
Picie alkoholu	32
Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną.....	35
Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym	38
Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy.....	39
Przemoc w doświadczeniach młodzieży.....	41
Młodzież a inne zagrożenia	44
Komputer i Internet w życiu młodzieży	44
Młodzież a hazard	45

Młodzież a cyberprzemoc	47
Podsumowanie	49
Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych	49
Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach	50
Bibliografia:	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Spis publikacji:	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Źródła internetowe:	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.

Wstęp

Raport ma na celu przedstawienie wyników badań diagnostycznych, obejmujących podstawowe problemy społeczne związane z nadużywaniem alkoholu oraz innych substancji psychoaktywnych w środowisku osób dorosłych oraz dzieci i młodzieży w gminie. Dodatkowo celem raportu jest zarysowanie skali zjawiska, jakim jest przemoc w środowisku lokalnym, zarówno domowym jak i szkolnym.

Strona | 4

Szczególną wartością raportu jest fakt, że dane obiektywne pochodzące z gminnych statystyk (urzędu gminy, ośrodka pomocy społecznej) uzupełnia subiektywna ocena problemów społecznych gminy dokonana przez jej mieszkańców. Opinie mieszkańców na temat problemów gminy, a szczególnie zjawisk związanych ze spożyciem alkoholu uzyskane zostały w drodze badań ankietowych przeprowadzonych w gminie wśród trzech grup reprezentujących trzy lokalne środowiska:

- 1) dorośli mieszkańcy gminy
- 2) dzieci i młodzież szkolna z terenu gminy
- 3) sprzedawcy i właściciele punktów sprzedaży alkoholu.

Tak szeroki zakres prowadzonych badań pozwoli na kompleksową ocenę zjawisk związanych ze stosowaniem wybranych substancji psychoaktywnych i potencjalnych szkód nimi powodowanych w badanej społeczności lokalnej.

Badania prowadzone były na terenie Gminy Bartoszyce w 2013 roku. Przedstawione dane zebrane zostały w drodze badania ankietowego.

Uwagi

1. *Wszystkie dane dotyczące Gminy Bartoszyce umieszczone zostały w raporcie dzięki uprzejmości pełnomocnika Wójta ds. profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom, na podstawie przesłanej metryczki.*
2. *Dodatkowych informacji udzielamy telefonicznie: 22 620-29-29 w godzinach pracy biura tj. pon-pt od 8⁰⁰ do 16⁰⁰ lub mailowo: biuro@crps.pl*

Część I: Ogólna charakterystyka gminy Bartoszyce

Położenie i dane administracyjne

Gmina Bartoszyce to gmina wiejska położona w województwie warmińsko - mazurskim, w powiecie bartoszyckim. Siedzibą gminy są Bartoszyce. W skład gminy, której powierzchnia wynosi 428,00 km², wchodzi 31 sołectw. Gmina Bartoszyce sąsiaduje z gminami: Bartoszyce, Bisztynek, Górowo Iławeckie, Kiwity, Lidzbark Warmiński, Gmina Sępól. Gmina sąsiaduje także z Rosją.

Strona | 5

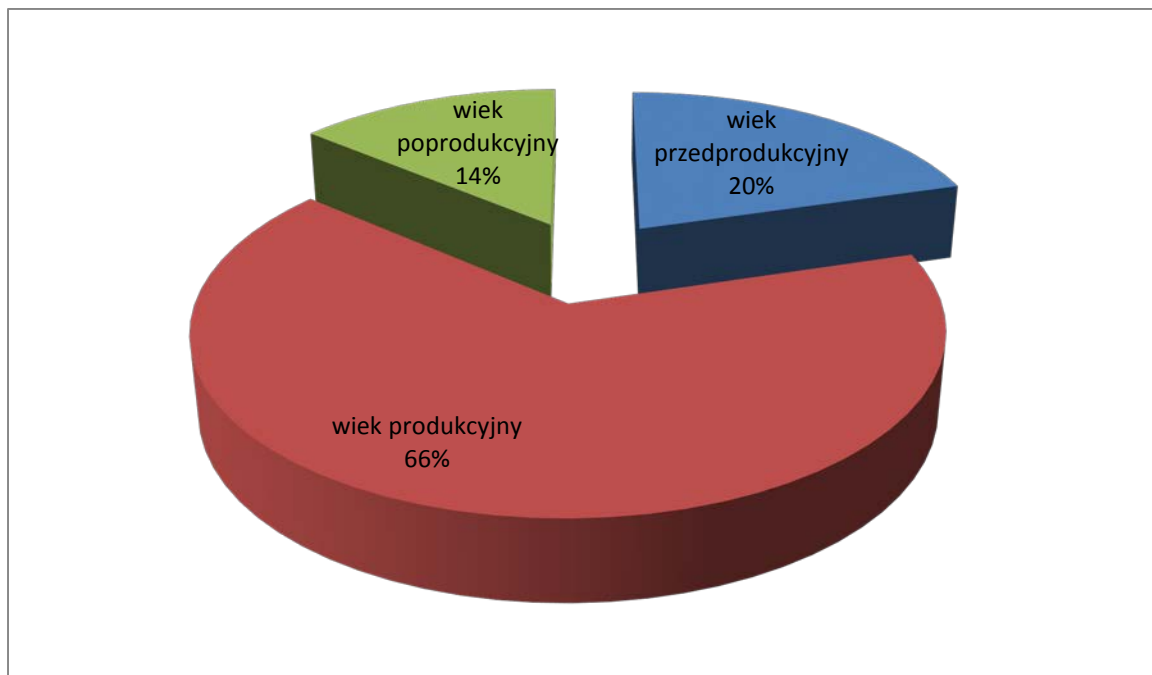
Najważniejsze dane demograficzne

Ludność gminy pod koniec 2012 roku wynosiła 11,1 tys. mieszkańców (GUS, stan na 31.12.2012.). Gmina charakteryzuje się niskim wskaźnikiem zaludnienia (26 osoby/km²) w porównaniu do średniej krajowej, wynoszącej 123 osób/km².¹ W przeciwieństwie do populacji ogólnopolskiej, daje się zaobserwować przewaga liczebności mężczyzn w stosunku do liczby kobiet - w gminie na 100 mężczyzn przypada 97 kobiet.

Interesująca z punktu widzenia potencjalnych problemów społecznych, wydaje się być analiza ludności pod kątem struktury wieku. W 2012 roku w gminie Bartoszyce odsetek ludności w wieku poprodukcyjnym wynosił 13,9% i był niższy niż w populacji ogólnopolskiej (17,8%); ludność w wieku przedprodukcyjnym stanowiła 20,4% populacji ogólnej - i wyższa od populacji ogólnopolskiej (18,3%). Największy udział miały osoby w wieku produkcyjnym, (mężczyźni: 15-64; kobiety 15-59), których odsetek wynosił 65,7% populacji mieszkańców gminy (63,9% w skali kraju).²

¹ Baza Demograficzna – Tablice predefiniowane – Wyniki badań bieżących; Stan i struktura ludności; Ludność według płci i miast

² www.stat.gov.pl

Wykres 1: Struktura demograficzna ludności w gminie Bartoszyce (dane w procentach)

Źródło: Dane GUS 2012

Pod koniec 2012 roku w gminie na 100 osób w wieku produkcyjnym, przypadało 52,3 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Lokalny rynek pracy

Bezrobocie w gminie

Liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Bartoszyce na koniec 2012 roku wynosiła 1380 osób. Wśród zarejestrowanych bezrobotnych było 690 kobiet. Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym wynosił 19% (GUS, stan na 31.12.2012.). Warto jednak pamiętać także o tzw. bezrobociu ukrytym, związanym z faktem, iż część niepracujących osób z terenu gminy nie jest rejestrowana w Urzędzie Pracy.

Zatrudnienie

Na terenie gminy na koniec 2012 roku miało siedzibę 538 podmiotów gospodarczych (według rejestru REGON, stan na 31.12.2012), w tym w sektorze rolniczym – 57, przemysłowym i budowlanym - 151.³

³ www.stat.gov.pl

Lokalne zasoby gminy

Zasoby w obszarze zdrowia i pomocy społecznej

Potrzeby mieszkańców w zakresie zarówno podstawowej, jak i specjalistycznej opieki medycznej zabezpieczają 4 przychodnie.

Wsparcie z zakresu pomocy społecznej świadczy funkcjonujący na terenie Gminy Ośrodek Pomocy Społecznej, udzielający osobom uprawnionym różnych form pomocy w zakresie przewidzianym ustawą.

Zasoby w obszarze edukacji

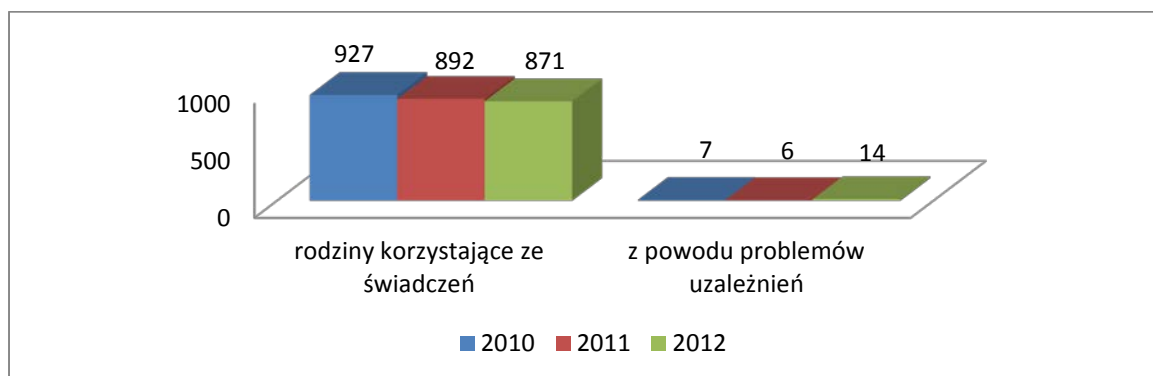
W gminie funkcjonuje 1 przedszkole, 7 szkół podstawowych i 2 gimnazja. Funkcje edukacyjne w gminie pełni również Biblioteka Publiczna wraz z filiami oraz Gminny Ośrodek Kultury wraz z podległymi mu świetlicami.

Problemy społeczne gminy Bartoszyce

Problemy w obszarze pomocy społecznej

Od 2010 roku można zaobserwować niewielki spadek liczby rodzin korzystających ze świadczeń w ramach pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej (2010 – 829 rodzin, 2011 – 892, 2012 – 871). Jednocześnie na przestrzeni ostatnich trzech lat wzrosła ilość rodzin wspomaganych z powodu problemów uzależnień.

Wykres 2: Ilość rodzin korzystających z pomocy GOPS w latach 2010 – 2012

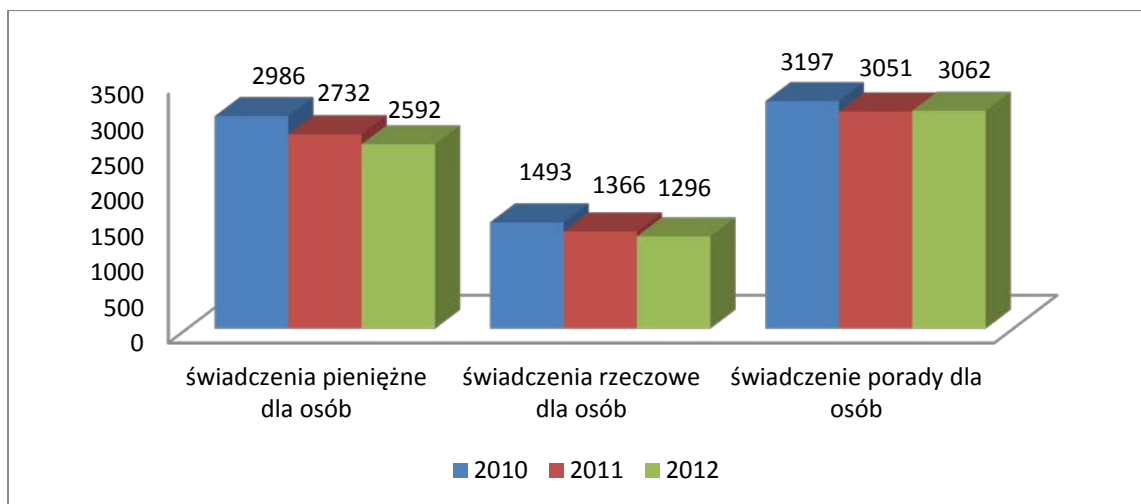

Źródło: dane otrzymane od pełnomocnika Wójta ds. profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom

Wśród form udzielanego wsparcia dominują świadczenia w postaci poradnictwa. Jest to praca, którą należy szczególnie cenić, bowiem świadczy o zrozumieniu istoty pracy socjalnej przez

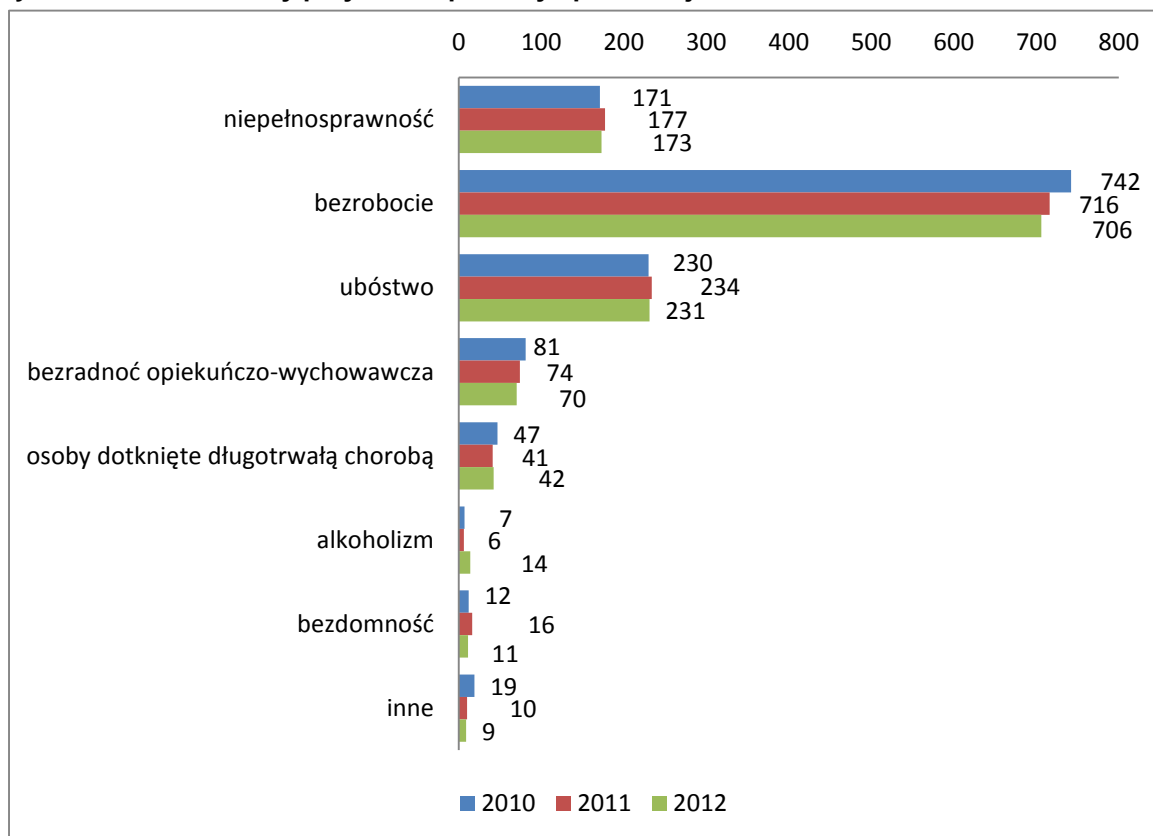
pracowników ośrodka i nie sprowadzaniu pomocy jedynie do wypłacania przewidzianych ustawą świadczeń. W ubiegłym roku pomoc w postaci porady otrzymały 3062 osoby. W mniejszym zakresie realizowana jest pomoc pieniężna – tą formę wsparcia otrzymały w ubiegłym roku 2592 osoby. Pomoc rzeczową w 2012 roku otrzymało 1296 osób.

Wykres 3: Formy pomocy z GOPS w latach 2010 - 2012

Źródło: dane otrzymane od pełnomocnika Wójta ds. profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom

Analiza powodów, dla których na przestrzeni ostatnich trzech lat była udzielana pomoc osobom potrzebującym w gminie wskazuje, że najczęściej pretendują do udzielania pomocy społecznej problemy o charakterze materialnym, będące konsekwencją różnych trudnych wydarzeń życiowych. Strukturę udzielonej pomocy w zależności od powodu, dla którego pomoc została udzielona w trzech ostatnich latach, tj., 2010, 2011 i 2012, prezentuje poniższy wykres.

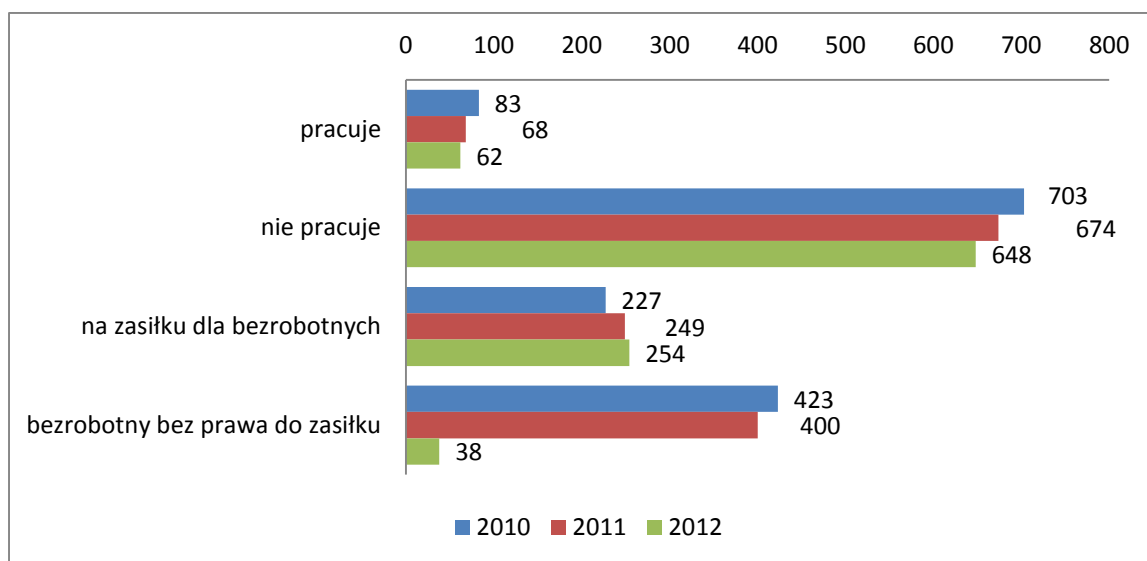
Wykres 4: Powody przyznania pomocy społecznej

Źródło: dane otrzymane od pełnomocnika Wójta ds. profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom

Największy udział w strukturze udzielanej pomocy – ma pomoc udzielana z powodu bezrobocia. Kolejnymi powodami przyznawanej pomocy jest ubóstwo i niepełnosprawność. Niewątpliwie są to czynniki często współwystępujące, które są powodem niemożności samodzielnego zaspokojenia niezbędnych potrzeb życiowych, a co za tym idzie - generujące konieczność zwrócenia się o pomoc do ośrodka pomocy społecznej. Rzadziej, pomoc udzielana jest z powodu bezradności opiekuńczo – wychowawczej i długotrwałej choroby. Wśród współistniejących powodów, będących przyczyną udzielania pomocy, należy wymienić alkoholizm, jednak ma on nieduży udział w strukturze świadczonej pomocy.

Wśród odbiorców pomocy społecznej są zarówno osoby bezrobotne, jak i pracujące, co oznacza, iż fakt zatrudnienia nie chroni przed brakiem możliwości zabezpieczenia podstawowych potrzeb. Wśród klientów są również osoby korzystające z innych form zabezpieczenia społecznego takich jak renta, emerytura, czy zasiłek dla bezrobotnych. Na przestrzeni ostatnich trzech lat, najliczniejszą grupę odbiorców pomocy społecznej stanowią osoby niepracujące.

Taka struktura klientów zwraca uwagę na problem bezrobocia będącego udziałem mieszkańców gminy, które przyczynia się do niemożności zaspokojenia przez nich podstawowych potrzeb życiowych i zmusza do poszukiwania wsparcia w GOPS. Szczegółowe wyniki przedstawia poniższy wykres.

Wykres 5: Struktura odbiorców pomocy społecznej

Źródło: dane otrzymane od pełnomocnika Wójta ds. profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom

Problemy związane z bezpieczeństwem lokalnym

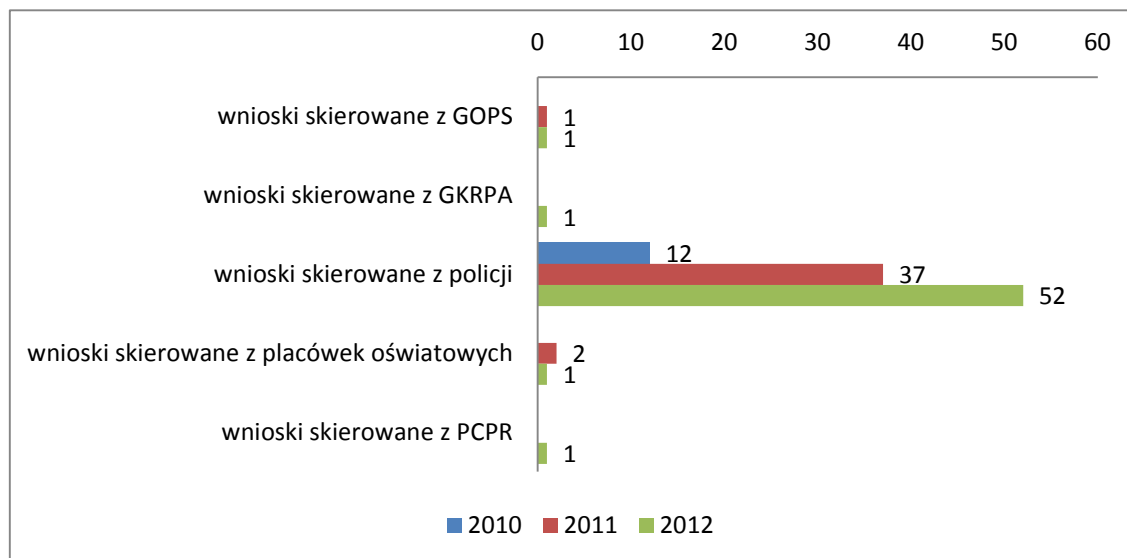
Przemoc w rodzinie

Spośród działań przestępczych zanotowanych w gminie, należy zwrócić szczególną uwagę na te, które dotyczą funkcjonowania rodziny i świadczą o jej dysfunkcjonalności – a co za tym idzie konieczności kompensowania jej braków. Nierzadko pierwszy sygnał o tym, że w rodzinie dzieje się coś złego to wezwanie policji do tzw. „awantury domowej” przez sąsiadów lub uczestników zajęcia.

W październiku 2011 r. Rada Gminy Bartoszyce uchwaliła Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na terenie Gminy Bartoszyce na lata 2011-2015. W 2011 roku Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie spotkał się na 2 posiedzeniach, w 2012 roku odbyły się 4 posiedzenia, a w 2013 roku – 3. W ramach Zespołu Interdyscyplinarnego praca na rzecz wspierania osób doświadczających przemocy w rodzinie realizowana jest także w ramach spotkań grup roboczych. W 2011 roku zorganizowano 9 spotkań grup roboczych, a w 2013 roku odbyło się 11 spotkań.

W ramach interwencji podejmowanych wobec sprawców przemocy w rodzinie, w związku z procedurą „Niebieskich Kart” do Zespołu Interdyscyplinarnego kierowane były wnioski z policji, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, placówek oświatowych oraz innych instytucji i organizacji.

Wykres 6: Wnioski kierowane do Zespołu Interdyscyplinarnego w ramach procedury Niebieska Karta w latach 2010 – 2012

Źródło: dane otrzymane od pełnomocnika Wójta ds. profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom

W 2013 roku Zespół Interdyscyplinarny złożył jedno zawiadomienie do prokuratury w związku z podejrzeniem popełnienia przestępstwa z art. 207 kk. (znęcanie się fizyczne lub psychiczne).

Działalność w zakresie Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

Realizacja zadań wynikających z ustawy o wychowaniu w trzeźwości, przeciwdziałania narkomanii i przemocy w rodzinie, w gminie Bartoszyce, opiera się na współpracy partnerskiej pomiędzy: Urzędem Gminy w Bartoszycach, reprezentowanym przez pełnomocnika Wójta ds. profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom, członkami Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, policjantami z Rewiru Dzielnicowych Komendy Powiatowej Policji w Bartoszycach oraz Posterunku Policji w Bezledach, pracownikami socjalnymi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bartoszycach oraz Gminnym Ośrodkiem Kultury w Tolko.

Celem podejmowanych działań jest zwiększenie dostępu mieszkańców gminy do profilaktycznej działalności informacyjnej, edukacyjnej oraz wiedzy w dziedzinie profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych i innych uzależnień.

Działania te obejmują, m.in.:

- specjalistyczną pomoc rodzinom, w których występują problemy alkoholowe i inne uzależnienia, szczególnie z zakresu przemocy w rodzinie i ochrony przed tym zjawiskiem,
- realizowanie programów z zakresu integralnej profilaktyki skierowanej do dzieci i młodzieży oraz ich rodziców,

- zapewnienie pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób uzależnionych i członków ich rodzin,
- nadzór nad realizacją zadań z zakresu profilaktyki i rozwiązywania problemów wynikających z uzależnień oraz integracji społecznej osób uzależnionych,
- zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży w szczególności sprawiającym problemy wychowawcze, zagrożonym demoralizacją, przestępczością lub uzależnieniem,

Działania profilaktyczne dla młodzieży

Miejszem realizacji działań profilaktycznych są gminne placówki kulturalne. W świetlicach wiejskich prowadzone są zajęcia opiekuńczo-wychowawcze, z elementami socjoterapii. Ich celem jest racjonalne zagospodarowanie czasu wolnego dzieciom i młodzieży, promowanie zdrowego stylu życia oraz kształtowanie właściwych postaw społecznych. Prowadzący zajęcia wykwalifikowani pedagodzy, szczególnie nacisk kładą na naukę takich umiejętności jak: empatia, prawidłowa komunikacja, asertywność, niwelowanie zachowań agresywnych. W ramach realizacji tego zadania, w celu podniesienia jakości prowadzonych zajęć, prowadzący otrzymują z budżetu gminy środki finansowe na zakup artykułów papierniczych i piśmienniczych, art. spożywczych oraz nagród w organizowanych konkursach o tematyce profilaktycznej. Dotychczas, w świetlicach zrealizowano m.in. następujące programy: p.t. „Chcę żyć lepiej – dbam o zdrowie i rozwijam siebie”, „Jesteśmy świadomi wielu zagrożeń”, „Świetlica – uczy, bawi, wychowuje i bezpiecznie się w niej czuję”, „Małe dłonie – wielkie możliwości”, „Ja – niewymierna część otaczającego mnie świata. Ty - niewymierna część mojego życia”, „Razem możemy więcej”. Zajęcia były realizowane w miejscowościach: Tolko, Sokolica, Wirwilty, Łojdy, Kromarki, Dąbrowa i Węgoryty.

Samorząd gminy Bartoszyce aktywnie uczestniczy w różnego rodzaju profilaktycznych kampaniach społecznych, m.in. „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, „Odleć z nami, nie z narkotykami”, „Akcja Znicz”, „Odpowiedzialny kierowca”, „Postaw na rodzinę”, „Narkotyki? To mnie nie kręci”, „Bezpieczna szkoła”. Gmina szczególnie zaangażowana jest w ogólnopolską akcję „Zachowaj Trzeźwy Umysł”, ukierunkowaną na promowanie zdrowego i bezpiecznego stylu życia oraz kształtowanie właściwych postaw społecznych. Przedstawiciel lokalnego samorządu, w osobie pełnomocnika Wójta ds. profilaktyki uzależnień - jako reprezentant województwa warmińsko-mazurskiego, został powołany do ogólnopolskiej Kapituły profilaktyków. W kampanii uczestniczy 9 gminnych szkół. W ramach kampanijnych działań, co roku odbywa się szereg cennych inicjatyw, m.in.: edukacja uczniów, rodziców i nauczycieli w zakresie współczesnych zagrożeń, prelekcje, warsztaty i wywiady profilaktyczne, olimpiady, turnieje, happeningi i konkursy.

Wśród działań profilaktycznych, podejmowanych w gminie Bartoszyce, należy wymienić także szkolne programy profilaktyczne realizowane na rzecz dzieci i młodzieży gminnych szkół. Dzięki nim

młodzi ludzie mają szanse wypracowania właściwych postaw wobec używek takich jak papierosy, alkohol czy narkotyki.

W 2010 roku, w zorganizowano następujące szkolne programy profilaktyczne dotyczące substancji psychoaktywnych i innych zachowań problematycznych, w tym agresji „Droga do domu”, „Moje dziecko nie jest bite”, „Bądź sobą”, „Aktywni w szkole i środowisku”, „Trzeźwy człowiek – mądry człowiek”, „Razem przeciw przemocy”, „Silna i aktywna rodzina – Szansą na godne życie”, „Nie uzależnieniom”. Wzięło w nich udział 909 uczniów, 97 nauczycieli i 579 rodziców.

W 2011 roku kontynuowano szkolne programy profilaktyczne dotyczące substancji psychoaktywnych: „Przeciwdziałanie współczesnym uzależnieniom”, „Dajmy czas i serce innym”, „Bardziej świadomi - bardziej bezpieczni”, „Dam radę”, „Bezpieczna i aktywna rodzina”, „Jestem OK. – wybrałem sport”, „Uwierz w siebie”, „Nie magiczne eliksiry”. Wzięło w nich udział 909 uczniów, 97 nauczycieli i 579 rodziców.

W ubiegłym roku w zorganizowanych szkolnych programach profilaktycznych dotyczących substancji psychoaktywnych: „Profilaktyka poprzez rozwój talentów – dziecięce pasje drogą do sukcesu”, „Rodzina źródłem sukcesów ucznia”, „Razem z rodziną w dniu święta mojego dziecka”, „Postaw na zdrowie”, „Profilaktyka zachowań ryzykownych”, „Narkomania ucieczka donikąd” uczestniczyło 631 uczniów, 95 nauczycieli i 623 rodziców.

W ramach oddziaływań profilaktycznych organizowane są kolonie i obozy z programem zajęć profilaktycznych w zakresie rozwiązywania problemów alkoholowych, w których uczestniczy corocznie ponad 30 osób.

Wśród innych oddziaływań z ostatnich trzech lat, warto wymienić także pozalekcyjne zajęcia sportowe realizowane w ramach gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych – w 2010 roku zorganizowano program p.n. „Szczęście to po prostu zdrowie”.

Na przestrzeni ostatnich trzech lat zrealizowano także szereg pozaszkolnych (środowiskowych) programów profilaktycznych dotyczących zachowań problemowych: „Przeciwdziałanie współczesnym uzależnieniom”, „Stop dopalaczom”, „Multimedialne warsztaty profilaktyczne pt. „Decydujesz – zyskujesz”, „Narkotyki a problem dopalaczy”, „Poczucie własnej wartości drogą do życia bez nałogów”, „Staję się coraz lepszy”, „Świetlica bliżej dziecka”, „Chcemy zdrowo żyć i sobą być”, „Nasze dzieci – ich szansa na lepsze jutro”, „Wiemy – czujemy - rozumiemy, dlatego nie ryzykujemy”, „Aktywni, kreatywni, bezpieczni”, „Jesteśmy świadomi wielu zagrożeń”, „Małe dłonie wielkie możliwości”, „Chcę żyć lepiej, dbam o zdrowie i rozwijam siebie”, „Wystarczy niewielu by zmienić wiele. Wolontariat sposobem na integrację społeczną”.

Działalność Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych

W gminie działa Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, będąca organem pomocniczym gminy w zakresie prowadzenia działań związanych z profilaktyką i rozwiązywaniem problemów alkoholowych oraz integracji społecznej osób uzależnionych od alkoholu. Komisja zbiera

się, rozpatrując na posiedzeniach różnorodne sprawy mieszczące się w obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych. W 2010 roku zorganizowano 3 posiedzenia, w 2011 roku – 4, a w 2012 roku odbyło się 5 posiedzeń Komisji.

W ramach realizacji zadań członkowie Komisji podejmują rozmowy z osobami mającymi lub mogącymi mieć problem związany z nadużywaniem alkoholu oraz zajmują się otrzymanymi wnioskami o leczenie odwykowe. W 2010 roku do Komisji wpłynęły 46 wniosków o leczenie odwykowe, zlecono przeprowadzenie 15 badań przez biegłych sądowych i skierowano 16 wniosków do sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego.

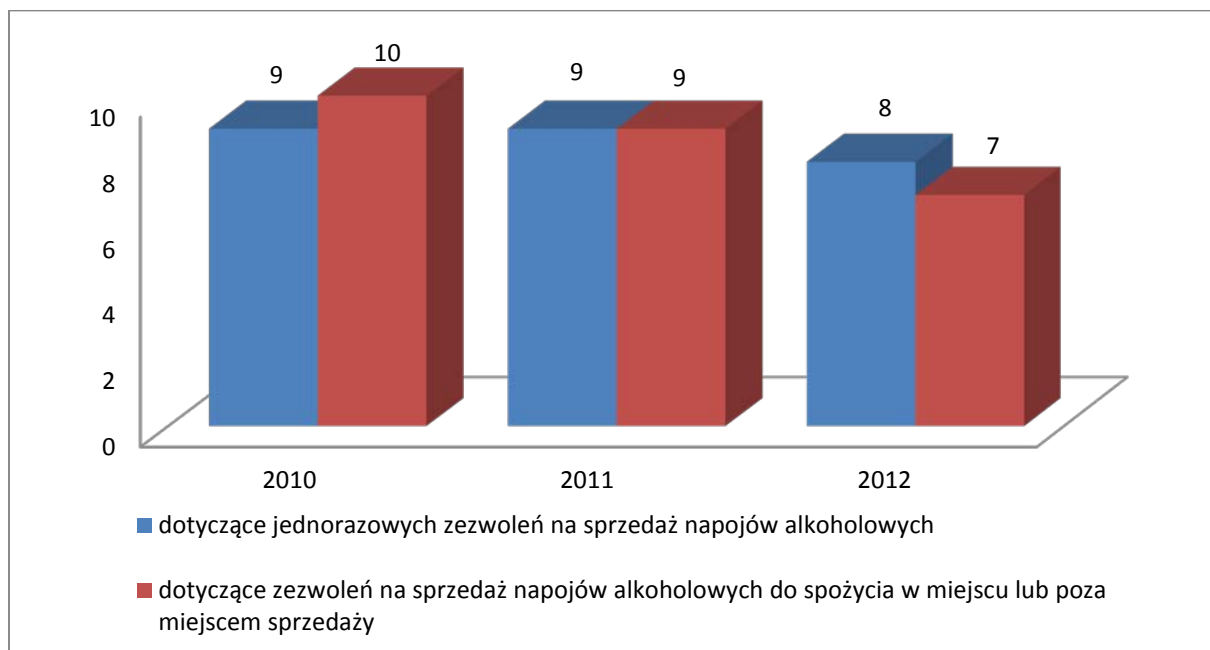
W 2011 roku liczba otrzymanych przez Komisję wniosków o leczenie odwykowe wyniosła 39, zlecono przeprowadzenie 21 badań przez biegłych sądowych i sporządzono 14 wniosków do sądu w sprawie obowiązku leczenia odwykowego.

W 2012 roku Komisja otrzymała 43 wnioski o leczenie odwykowe, zleciła przeprowadzenie 13 badań przez biegłych sądowych i skierowała 12 wniosków do sądy w sprawie obowiązku leczenia odwykowego.

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych przeprowadza także kontrole punktów sprzedaży alkoholu dotyczące przestrzegania zasad i warunków korzystania z zezwoleń na sprzedaż lub podawanie napojów alkoholowych. W 2010 roku Komisja przeprowadziła 22 takie kontrole, a w 2011 roku – 10.

W toku posiedzeń Komisja podejmuje także postanowienia w sprawie wydawania zezwoleń na sprzedaż napojów alkoholowych.

Wykres 7: Wydane postanowienia Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, opiniujące lokalizację punktów sprzedaży napojów alkoholowych

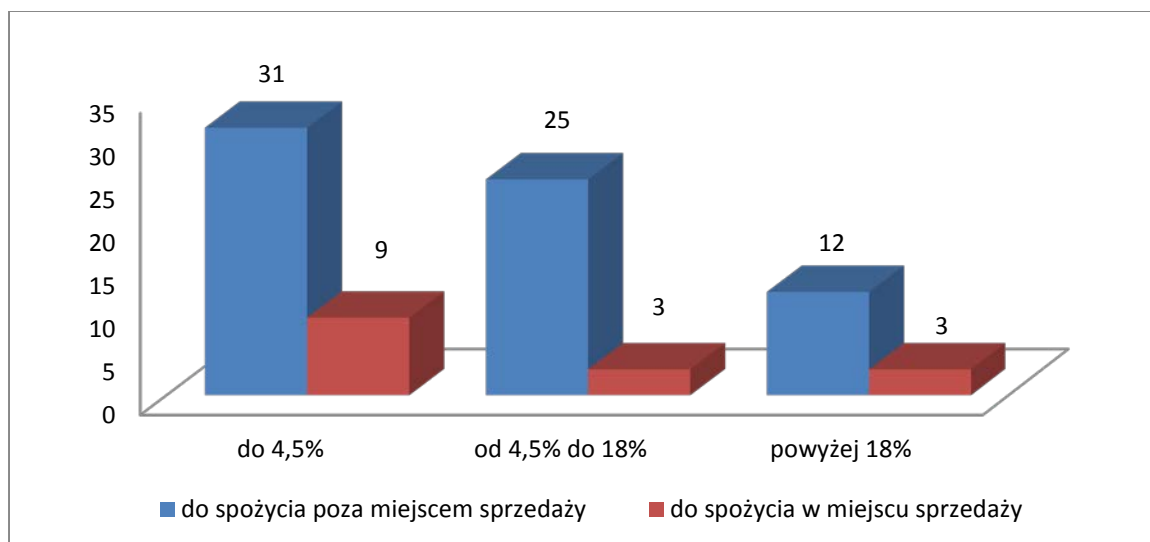
Źródło: dane otrzymane od pełnomocnika Wójta ds. profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom

Na przestrzeni ostatnich trzech lat Komisja nie wydała żadnego postanowienia negatywnie opiniującego zezwolenie na sprzedaż alkoholu.

Wiedza o psychologicznych aspektach choroby alkoholowej i mechanizmach przemocy domowej jest niezwykle potrzebna w pracy socjalnej i dydaktycznej. Stąd członkowie Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, pracownicy GOPS oraz nauczyciele szkół gminnych stale podnoszą swoje kompetencje w zakresie pracy z osobami zagrożonymi tymi dysfunkcjami. W 2010 roku zorganizowano 4 takie szkolenia, w 2011 – 6, a w 2012 roku zrealizowano 9 szkoleń doskonalących.

Obecnie na terenie gminy działa 40 punktów sprzedaży napojów alkoholowych, w tym zarówno punkty sprzedaży alkoholu do spożycia poza miejscem sprzedaży, jak i w miejscu sprzedaży.

Wykres 8: Liczba punktów sprzedaży alkoholu w gminie

Źródło: dane otrzymane od pełnomocnika Wójta ds. profilaktyki i przeciwdziałania uzależnieniom

Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych jest organem pomocniczym gminy także w zakresie zwiększania dostępności wsparcia kierowanego do osób uzależnionych oraz ich bliskich.

Rodziny borykające się z problemem uzależnień lub przemocy w rodzinie, mogą otrzymać wsparcie w Punkcie Konsultacyjno – Informacyjnym.

W 2010 roku z pomocy Punktu skorzystało 137 rodzin, w tym 92 z problemem alkoholowym, w 2011 roku – 32 rodziny, w tym 47 z problemem alkoholowym, a w ubiegłym roku wsparcie otrzymało 47 rodzin, w tym 13 z problemem alkoholowym.

Formy wsparcia Punktu obejmują pomoc certyfikowanego specjalisty terapii uzależnień, pedagoga, w zakresie konsultacji i poradnictwa dotyczącego problemu alkoholowego, współuzależnienia, DDA i przemocy w rodzinie.

Część II: Problemy społeczne w świadomości mieszkańców gminy

Dla określenia postaw mieszkańców gminy wobec potencjalnych problemów społecznych związanych z używaniem wybranych substancji psychoaktywnych oraz przemocą w rodzinie, w gminie Bartoszyce przeprowadzono badania ankietowe w trzech grupach respondentów, reprezentujących:

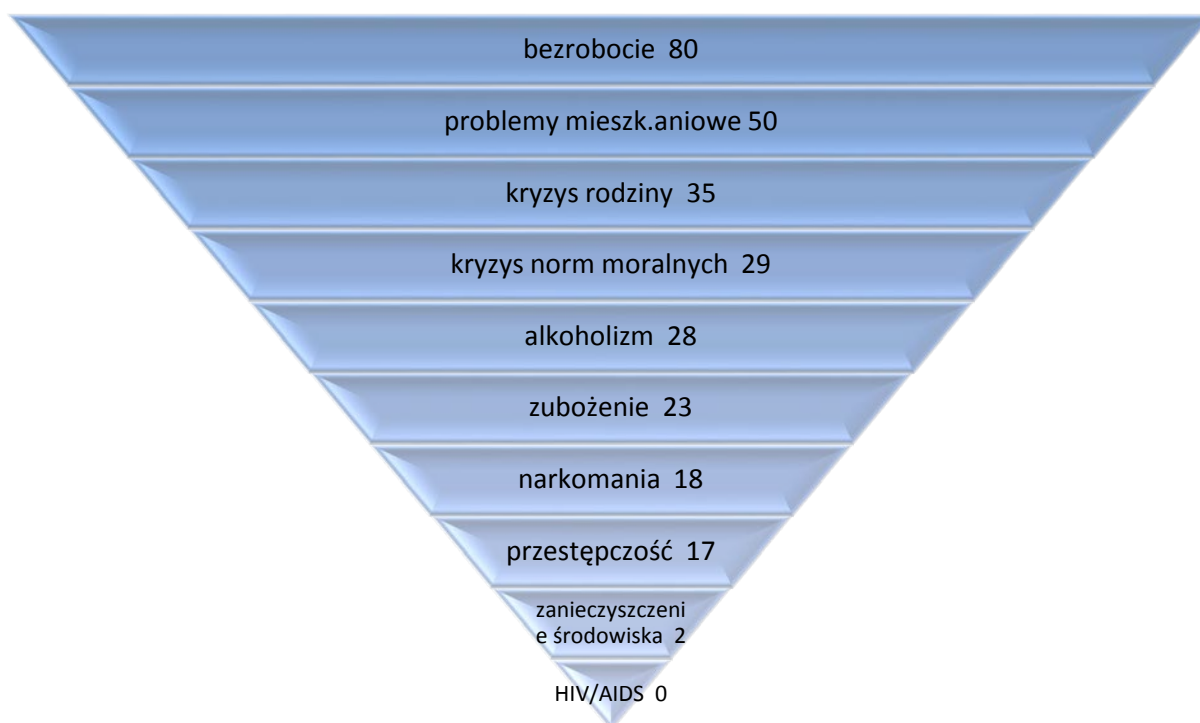
Strona | 16

1. **dorosłych mieszkańców gminy** – badania przeprowadzono na reprezentatywnej grupie 81 osób, w której 62% stanowiły kobiety a 38% mężczyźni,
2. **uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych z gminy** – badania zrealizowano wśród 314 uczniów,
3. **pracowników punktów sprzedaży alkoholu w gminie** (20 osób).

Percepcja alkoholu i problemów alkoholowych na tle innych problemów społecznych gminy

Mieszkańcy gminy Bartoszyce, poproszeni o oszacowanie skali występowania różnych problemów społecznych w gminie na pierwszym miejscu usytuowali bezrobocie, uznając je za najbardziej palący problem – pociągający za sobą szereg innych konsekwencji o charakterze psychologicznym i społecznym (Diagram 1).

Diagram 1: Uszeregowanie problemów społecznych gminy przez mieszkańców wraz z ilością osób określających problem jako istotny lub bardzo istotny

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Zmiany polityczne i ustrojowe zainicjowane w Polsce po 1989 roku spowodowały gwałtowne przeobrażenia zarówno ekonomicznych jak i społecznych reguł życia codziennego. Ubocznym skutkiem wprowadzanych reform transformacyjnych był wysoki wskaźnik bezrobocia, który niestety wciąż utrzymuje się na wysokim poziomie.

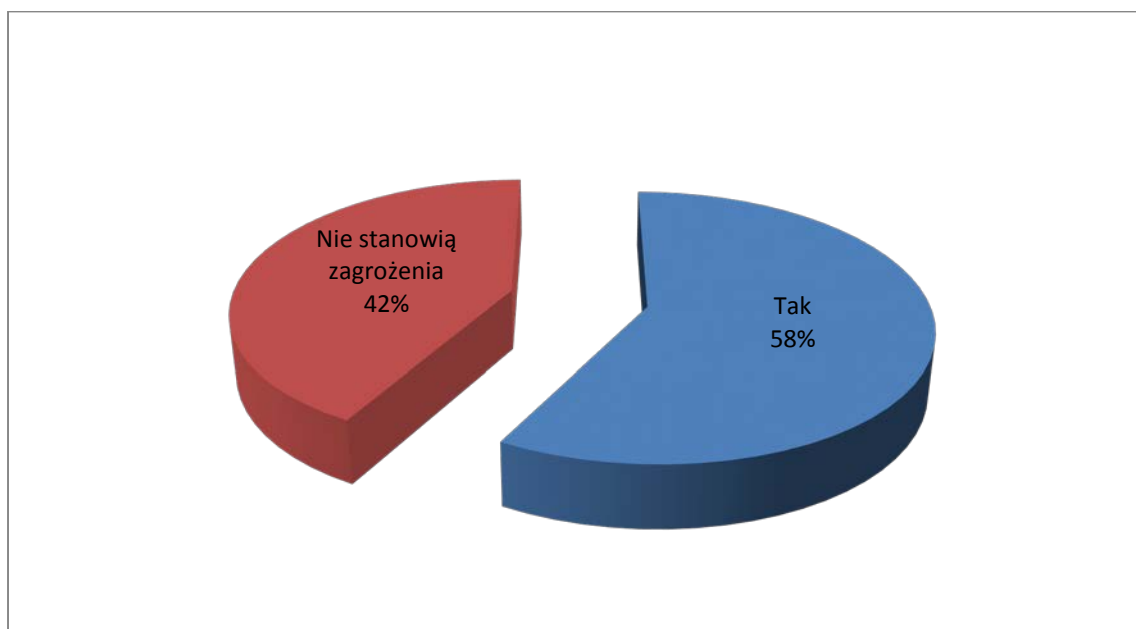
Na drugiej pozycji pod względem wagi spośród problemów społecznych, mieszkańcy gminy wskazują problemy mieszkaniowe oraz kryzys rodziny, które niestety dość skutecznie wplatają się w problematykę bezrobocia.

Kolejnymi, najbardziej uciążliwym dla mieszkańców, trudnościami są kryzys norm moralnych, alkoholizm i zubożenie. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż stosunkowo niską pozycję na skali problemów gminy zajął problem narkomanii. Mieszkańcy przyznali im miejsce przed problemami powodowanymi przestępczością i zanieczyszczeniem środowiska.

Triadę najbardziej palących problemów w gminie stanowią więc, bezrobocie, problemy mieszkaniowe i kryzys rodziny.

Pomimo, że alkoholizm zajął stosunkowo odległą pozycję na skali problemów mieszkańców gminy, wielu widzi jego negatywne konsekwencje dookoła siebie. W ocenie 58% badanych pijący alkohol stanowią potencjalne zagrożenie bezpieczeństwa w środowisku lokalnym, neguje takie zagrożenie 42% badanych.

Wykres 9: Czy osoby pijące alkohol stanowią zagrożenie dla bezpieczeństwa lokalnego? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

W zakresie oceny poziomu rozpowszechnienia zjawiska picia alkoholu w środowisku lokalnym, mieszkańcy gminy skłaniają się ku stwierdzeniu, iż spożycie alkoholu jedynie

nieznacznie się zmienia i mimo coraz powszechniejszej wiedzy na temat zagrożeń, jakie niesie ze sobą choroba alkoholowa, sposób używania alkoholu pozostaje ten sam.

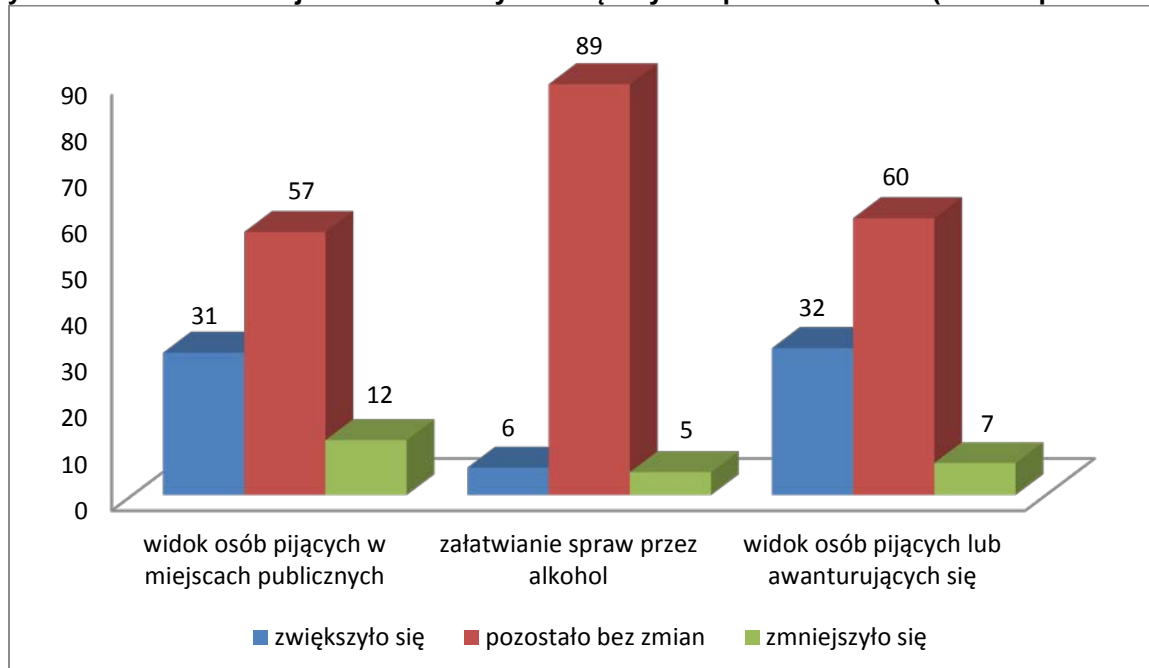
Zdaniem 20% badanych, spożycie alkoholu zdecydowanie wzrosło na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat, przy czym dotyczy to zarówno pijących dorosłych jak i młodych ludzi. 74% respondentów uważa, że sytuacja jest taka sama od wielu lat i nie dają się zauważyć żadne istotne zmiany w tym obszarze. Trzeba jednak zauważyć, że 4% respondentów uznało nawet, że spożycie alkoholu na przestrzeni ostatniej dekady zmalało znacznie.

Interesująca z punktu widzenia percepcji problemów alkoholowych w środowisku jest ocena mieszkańców pewnych szczególnych zjawisk społecznych związanych z pićm alkoholu. Należą do nich kulturowo warunkowane zjawiska takie jak: „załatwianie” różnych spraw „przez alkohol”, kultura picia alkoholu, oraz tzw. widoczność osób pijących w środowisku. Jak pokazują wyniki badań, duża część respondentów dostrzega pozytywne zmiany w obszarze tych zjawisk.

5% badanych zauważa, iż popularny kiedyś zwyczaj rozstrzygania ważnych spraw z wykorzystaniem alkoholu tzw. „załatwianie” spraw przez alkohol jest coraz rzadziej realizowany. 6% badanych uważa, iż zjawisko to jest bardziej dostrzegalne niż przed laty, a 89% badanych jest zdania że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze.

Negatywnie badani mieszkańcy oceniają zmiany w zakresie kultury picia alkoholu. Spośród mieszkańców gminy 7% uważa, że kultura picia alkoholu poprawiła się w ostatnich latach w Polsce, a co za tym idzie, rzadziej zauważalne są takie zjawiska jak upijanie się oraz awantury po alkoholu. Pozostali - uważają wręcz przeciwnie – wskazując, iż kultura picia jest na tym samym lub niższym poziomie.

Wykres 10: Ocena zjawisk kulturowych związanych z pićm alkoholu (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Zjawiskiem ciągle obecnym w środowisku jest, zdaniem badanych, widok osób pijących w miejscach publicznych. 57% uważa, że sytuacja w tym zakresie jest taka sama od wielu lat, nie zmieniając się na lepsze ani gorsze. 31% ocenia, że to zjawisko jest jeszcze bardziej dostrzegalne niż przed laty, chociaż 12% wysuwa tezę o poprawie stanu rzeczy w tym zakresie.

Podsumowując – należy stwierdzić, że mieszkańcy gminy uznają problemy związane z alkoholem za bardzo znaczące w ich środowisku, a sporo mieszkańców czuje bezpośrednie zagrożenie swojego bezpieczeństwa ze strony osób pijących. Część mieszkańców gminy dostrzega również obecność osób pijących w swoim środowisku i pozostawiającą wiele do życzenia „polską” kulturę picia.

Postawy wobec alkoholu dorosłych mieszkańców gminy

Spżycie alkoholu przez mieszkańców gminy

Spżycie alkoholu w Polsce od wielu już lat utrzymuje się ciągle na wysokim poziomie. O ile w latach dziewięćdziesiątych średnie spżycie szacowano na 6-7 litrów czystego alkoholu na głowę statystycznego Polaka, o tyle w roku 2005 było to już prawie osiem litrów, a w roku 2007 – 9,1 litra.⁴ Cytowane dane są wyliczane na podstawie rejestrowanej sprzedaży napojów alkoholowych, a jak szacują specjaliści – poza rejestrowanym obiegiem znajduje się ok. 30% transakcji. Polacy piją dużo, często przekraczając tzw. „próg trzeźwości”, a przy tym piją coraz młodszy ludź. ⁵ Nowe style życia, otwarcie granic, wymienialność towarów i usług spowodowały gwałtowny wzrost popytu na różnego rodzaju substancje psychoaktywne, w tym na alkohol.⁶ Lata dziewięćdziesiąte – a w ich ramach przemiany transformacyjne spowodowały liberalizację polityki alkoholowej i wzrost globalnej jego konsumpcji.⁷

Nie sposób wymienić wszystkich szkód powodowanych nadużywaniem alkoholu, ale warto wspomnieć choćby o zdrowotnej degradacji pijących (alkohol uważany jest za jeden z ważniejszych czynników zwiększających ryzyko przedwczesnego zgonu, szczególnie wśród mężczyzn), a także o szkodach społecznych (przestępstwa, wypadki drogowe, przemoc, rozpad rodziny) oraz ekonomicznych.⁸

Pomimo, iż wyżej wymienione szkody są daleko idące i wymiennie (finansowo) bardzo wysokie, ciągle nie udaje się opanować zjawiska nadmiernego spżywania alkoholu, zarówno wśród dorosłych jak i młodszych mieszkańców naszego kraju.

⁴ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

⁵ A. Majchrowska, R. Bogusz, Addictions among students – demand for prevention, W: Jackowska I., Iskra M., Borzęcki A., Sztanke K. (red) Higieniczno-środowiskowe uwarunkowania zdrowia, Katedra i Zakład Higieny UM, Lublin 2008, s. 504.

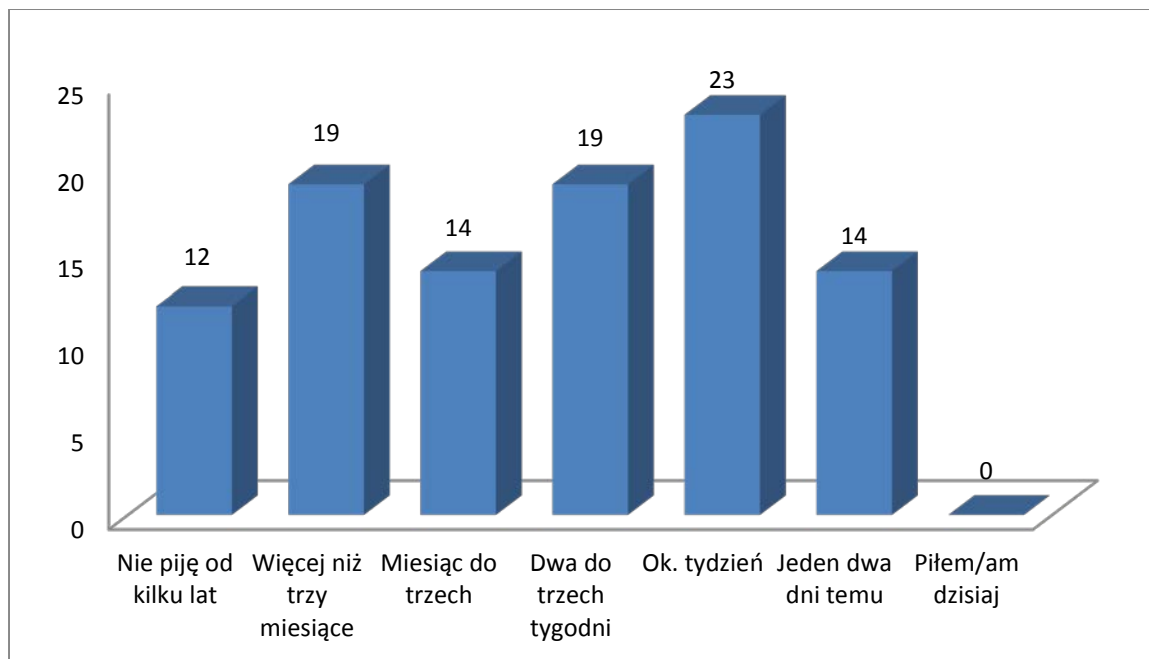
⁶ A. M. Adamek, Substancje psychoaktywne. Świadomość zagrożeń. Wyd. Akademii Medycznej, Poznań 2000, s. 13.

⁷ Moskalewicz J, Świątkiewicz G. Nadużywanie substancji psychoaktywnych na tle innych problemów społecznych w Polsce, W: Piątkowski W., Brodnyak W. (red), Zdrowie i choroba. Perspektywa socjologiczna. Wyd. WSSG, Tyczyn 2005, s. 204

⁸ A. Majchrowska, R. Bogusz, Stosowanie substancji psychoaktywnych przez studentów farmacji, W: Domżał-Drzewicka R., Ścibior A., Kaźmierak H. (red) Uzależnienia a rodzina. Wybrane zagadnienia, Wyd. Makmed, Lublin 2008, s.69.

Deklaracje badanych mieszkańców gminy Bartoszyce dotyczące aktualnych zachowań związanych ze spożywaniem alkoholu wskazują, że alkohol jest obecny w życiu badanych i to z niemałą częstotliwością.

Wykres 11: Czas, jaki upłynął od ostatniego spożycia alkoholu (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Okazuje się bowiem, iż w ciągu ostatnich trzech tygodni alkohol piło 55% spośród przebadanych dorosłych mieszkańców gminy, przy czym w ciągu ostatniego tygodnia – 37%. Wśród badanych było 12% abstynentów lub osób, które nie używałyby alkoholu w ciągu ostatnich kilku lat. 19% badanych deklaruje, że nie pije dłużej niż 3 miesiące. Ostatni kontakt z alkoholem w okresie od miesiąca do trzech - deklaruje 14% dorosłych mieszkańców gminy.

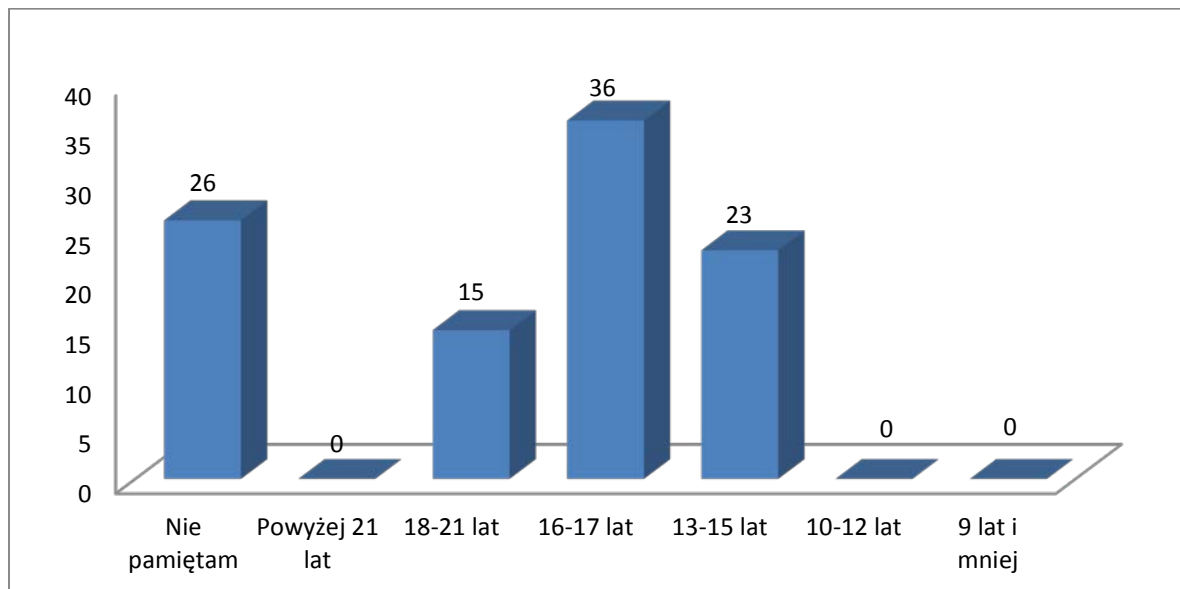
Wyniki otrzymane w badaniu dorosłych mieszkańców gminy podobne do uzyskiwanych w badaniach ogólnopolskich. Najnowsze badania CBOS dotyczące postaw Polaków wobec alkoholu wydają się wskazywać, iż w Polsce dominuje styl rozsądnego i umiarkowanego picia. Częste spożywanie alkoholu deklaruje 11%, zaś umiarkowane i okazjonalne – 69% ogółu społeczeństwa polskiego. Prawie jedna piąta Polaków deklaruje abstynencję.⁹ Przypuszczać można jednak, iż Polacy są zbyt liberalni w ocenie własnego modelu picia, bowiem statystyczny Polak w tym samym roku, w którym przeprowadzone były badania (2007) wypił ponad 9 litrów 100 - procentowego alkoholu (spirytusu).

Oceniając z perspektywy czasu swój pierwszy kontakt z alkoholem – mieszkańcy częściej przyznają, że nastąpił on dosyć późno. W okresie przed 15 rokiem życia piło alkohol 23% badanych. Powyżej 18 roku życia po raz pierwszy alkohol piło 15% badanych, natomiast 36% zadeklarowało

⁹ CBOS, Postawy wobec wybranych substancji psychoaktywnych. Komunikat z badań, Warszawa 2007.

inicjację alkoholową pomiędzy 16 a 17 rokiem życia. Nie pamięta faktu inicjacji alkoholowej lub nie chce podać jej momentu aż 26% badanych.

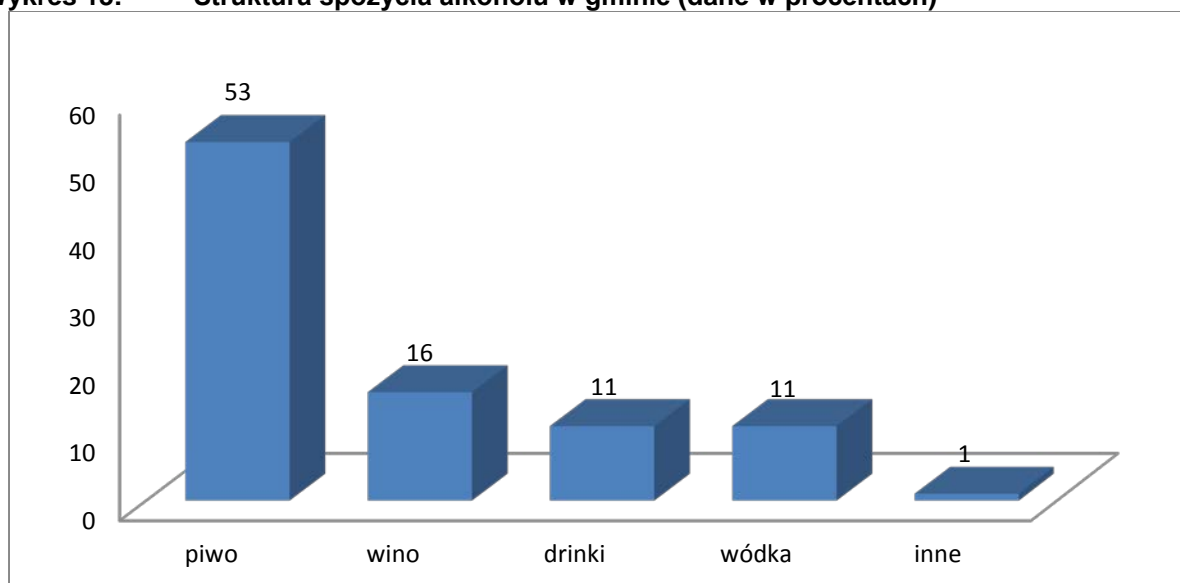
Wykres 12: Pierwszy kontakt z alkoholem dorosłych mieszkańców gminy Bartoszyce (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Interesujących danych dostarczają wyniki odpowiedzi na pytanie o rodzaj spożywanego najczęściej alkoholu przez mieszkańców gminy. Otóż okazuje się, że największy udział w strukturze spożycia ma piwo (53%), następnie wino (16%), a dalej wódka i drinki (po 17%).

Wykres 13: Struktura spożycia alkoholu w gminie (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Z danych Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych wynika, iż w Polsce największy udział w spożyciu alkoholu ma piwo – prawie 56% ogółu spożycia. Na drugim miejscu

plasują się wyroby spirytusowe – 32,6%, a wino zajmuje dopiero trzecią pozycję z udziałem ok. 11%. W badanej gminie struktura przedstawia się nieco odmiennie, zwłaszcza pod względem mniejszej popularności wódki.

Opinie na temat alkoholu

Wyniki badań wskazują na to, że część mieszkańców gminy ulega stereotypom związanym z pićm alkoholu. Spośród badanych 67% potwierdza fakt, iż alkohol zawarty w piwie jest tak samo szkodliwy jak ten zawarty w wódce i innych wyżej procentowych alkoholach. Przy tym 10% respondentów uważa alkohol w piwie za mniej szkodliwy niż w alkoholach wysokoprocentowych. Kolejne 21% nie ma zdania na ten temat. Jest to niepokojący wynik jeśli weźmiemy pod uwagę popularność piwa wśród mieszkańców gminy.

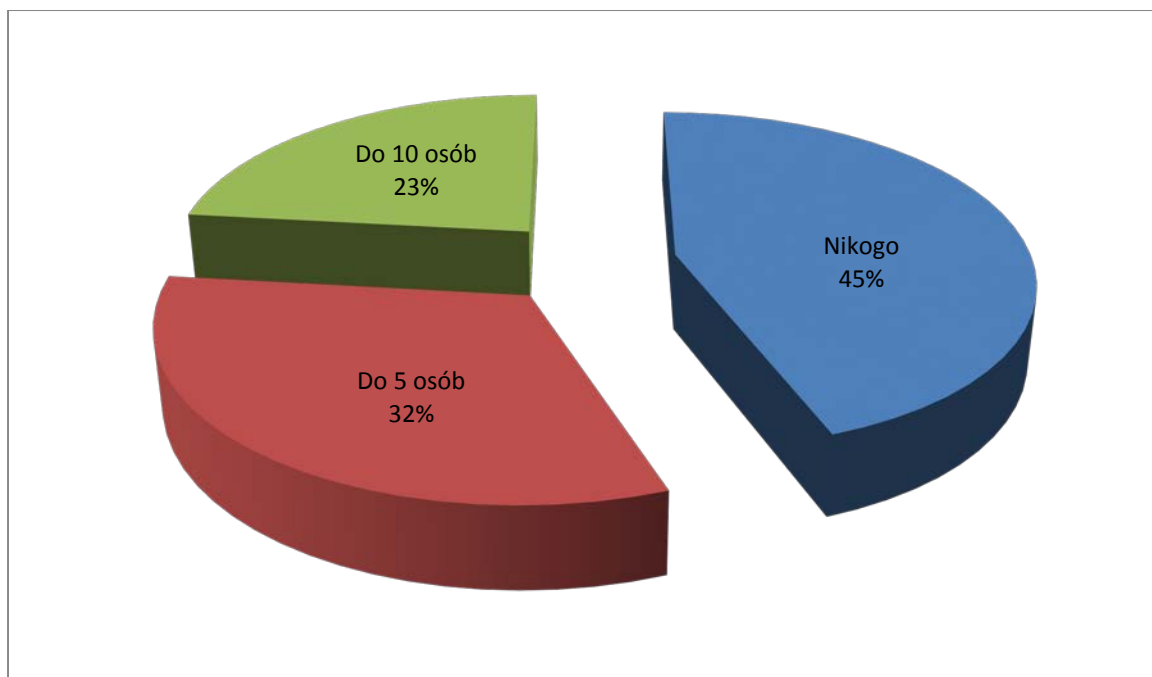
Mieszkańcy są dosyć radykalni w opiniach na temat dostępności alkoholu. 22% badanych przesunęłoby dolną granicę wiekową dostępności alkoholu do 21 roku życia. Jedynie niespełna połowa badanych (42%) uważa, że alkohol jest towarem szczególnym, stąd dostęp do niego powinien być ograniczony i kontrolowany. **Niepokojącym może być fakt, że pozostałe 58% mieszkańców uważa, że alkohol jest takim samym towarem jak każdy inny i powinien podlegać tylko regułom wolnego rynku. To niebezpieczne przekonanie – biorąc pod uwagę koszty, jakie niesie ze sobą nadużywanie tej substancji. Wydaje się, że od dorosłych mieszkańców gminy należałoby oczekiwać bardziej radykalnych postaw w tym zakresie.**

Postawy wobec narkotyków dorosłych mieszkańców gminy

Pomimo, iż problem stosowania narkotyków dotyczy głównie ludzi młodych, warto poznać, jakie są postawy dorosłych wobec tej substancji psychoaktywnej.

Spośród badanych mieszkańców gminy niespełna połowa (45%) nie zna w swoim otoczeniu nikogo, kto używałby narkotyków – choć pozostali wskazują na znajomość od kilku do dziesięciu osób używających narkotyki.

Wykres 14: Znajomość osób używających narkotyków w środowisku badanych (dane w procentach)

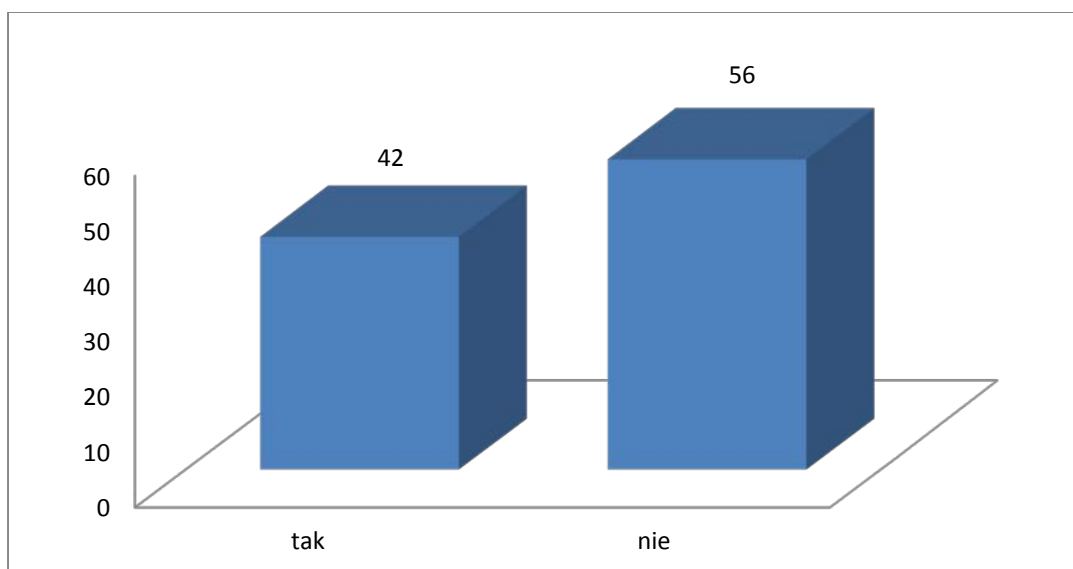

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Warto przypomnieć, że na skali znaczących problemów w gminie narkomania zajmowała stosunkowo niską pozycję.

Część badanych osób posiada wiedzę na temat źródeł zaopatrywania się w narkotyki – 42% przebadanych dorosłych mieszkańców gminy wie gdzie i u kogo można je kupić. Część badanych nie udzieliła odpowiedzi na to pytanie.

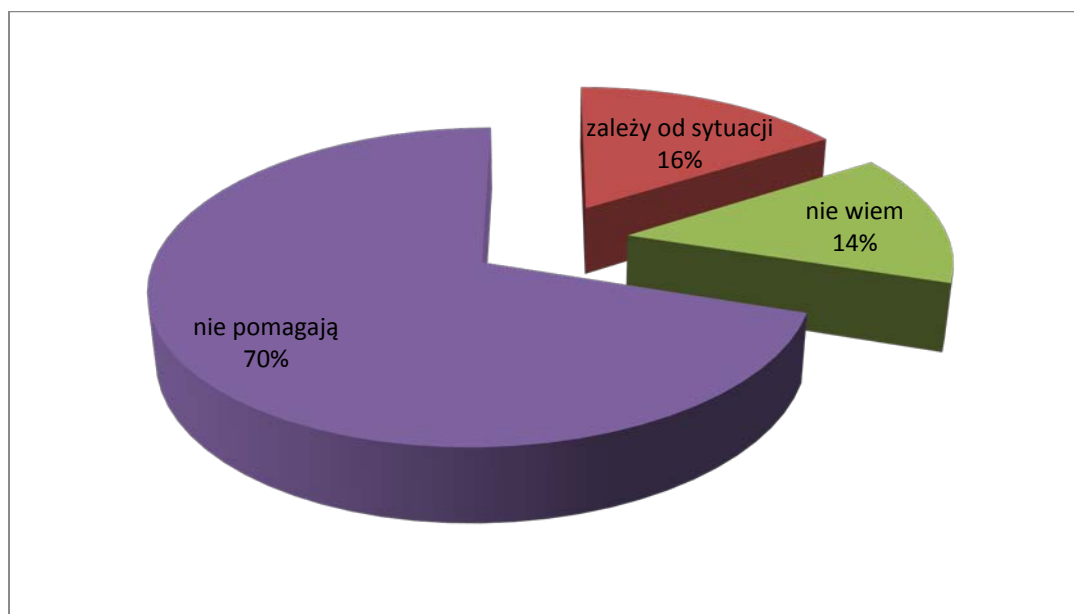
Wykres 15: Czy wiesz gdzie i u kogo można kupić narkotyki (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Sięganie po alkohol w sytuacjach kryzysowych to jeden z sygnałów ryzykowanego picia alkoholu, mogącego grozić uzależnieniem. Również używanie narkotyków w takich sytuacjach nasila ich uzależniające działanie. Badani mieszkańcy gminy raczej nie są skłonni traktować alkoholu i narkotyków za dobry sposób na radzenie sobie ze stresem, choć wyniki badań wskazują na to, że pewna część mieszkańców ma w tym temat szkodliwe przekonania. Ponad połowa badanych mieszkańców (70%) uważa, że nie pomagają one w kryzysie, jednocześnie 16% uzależnia to od konkretnej sytuacji. Niepokojące jest także to, że 14% badanych przyznaje, że nie posiada wiedzy na ten temat.

Wykres 16: Czy alkohol lub narkotyki pomagają w sytuacji kryzysowej? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Mieszkańcy gminy są radykalni w zakresie poglądów dotyczących szkodliwości substancji zwanych dopalaczami. 100% badanych potwierdza że działanie tych produktów może być równie szkodliwe, co stosowanie narkotyków.

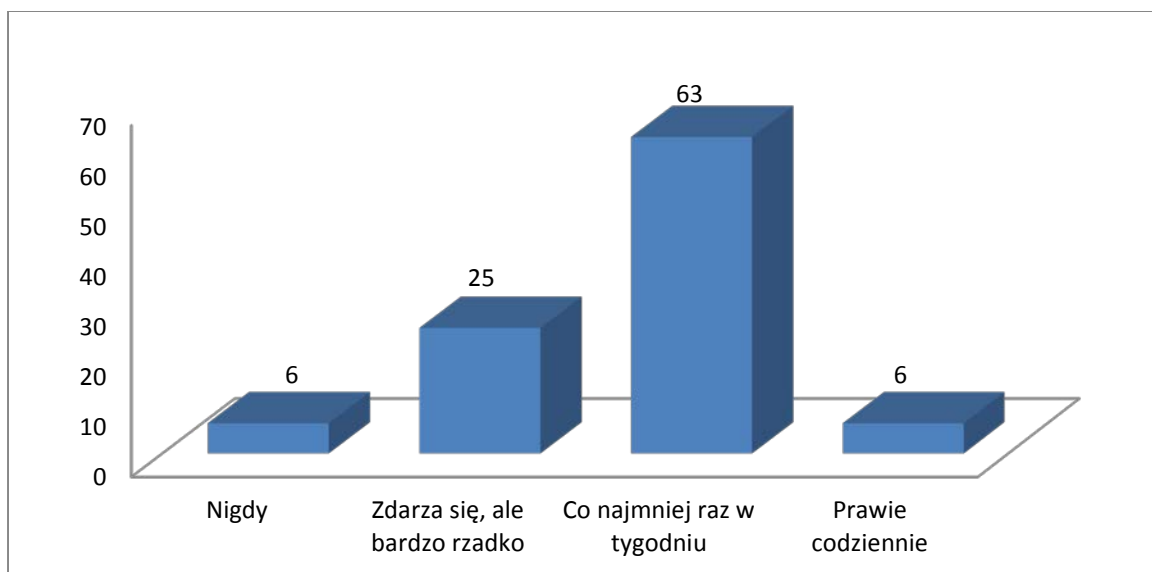
Postawy wobec problemów alkoholowych pracowników/właścicieli punktów sprzedaży alkoholu

Niewątpliwie ważną grupą, która może zarysować szczególny obraz problemów związanych z alkoholem występujących w gminie, są sami pracownicy punktów sprzedaży alkoholu, spotykający się codziennie w swojej pracy z konsumentami tego napoju. Ich postawy wobec osób nabywających/konsumujących alkohol oraz przestrzeganie prawa w zakresie sprzedaży alkoholu mogą w znaczącym stopniu przyczynić się do ograniczenia problemów związanych z nadużywaniem alkoholu zarówno przez nieletnich jak i dorosłych mieszkańców gminy.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec alkoholu (opinie i postawy)

Jak stwierdzają badani na podstawie własnych doświadczeń, zdarza się, że osoby nieletnie próbują kupić alkohol i zdarza się to dosyć często. Jednocześnie jedynie 6% badanych sprzedawców twierdzi, że nigdy nie spotkała się z taką sytuacją.

Wykres 17: Częstotliwość prób zakupu alkoholu przez nieletnich (dane w procentach)

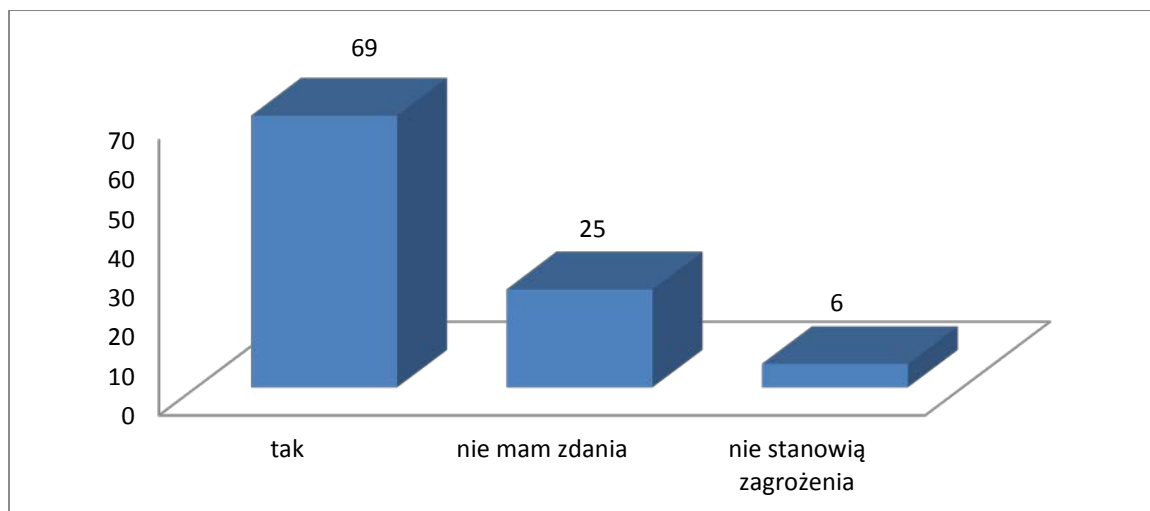
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak wynika z deklaracji sprzedawców, w swojej codziennej pracy przestrzegają oni prawa zobowiązującego do sprzedaży alkoholu tylko dorosłym osobom. Deklaruje tak 100% badanych.

Badani sprzedawcy przyznają jednak, że słyszeli o przypadkach sprzedaży alkoholu nieletnim, potwierdza ten fakt aż 88% respondentów.

Ocena potencjalnego zagrożenia, jakie mogą w środowisku lokalnym nieść osoby pijące alkohol, kształtuje się wśród sprzedawców na stosunkowo wysokim poziomie. Spośród badanych sprzedawców 69% stwierdziło wprost że dostrzegają takie zagrożenie ze strony pijących alkohol. 6% badanych jednoznacznie oceniła pijących jako niezagrażających.

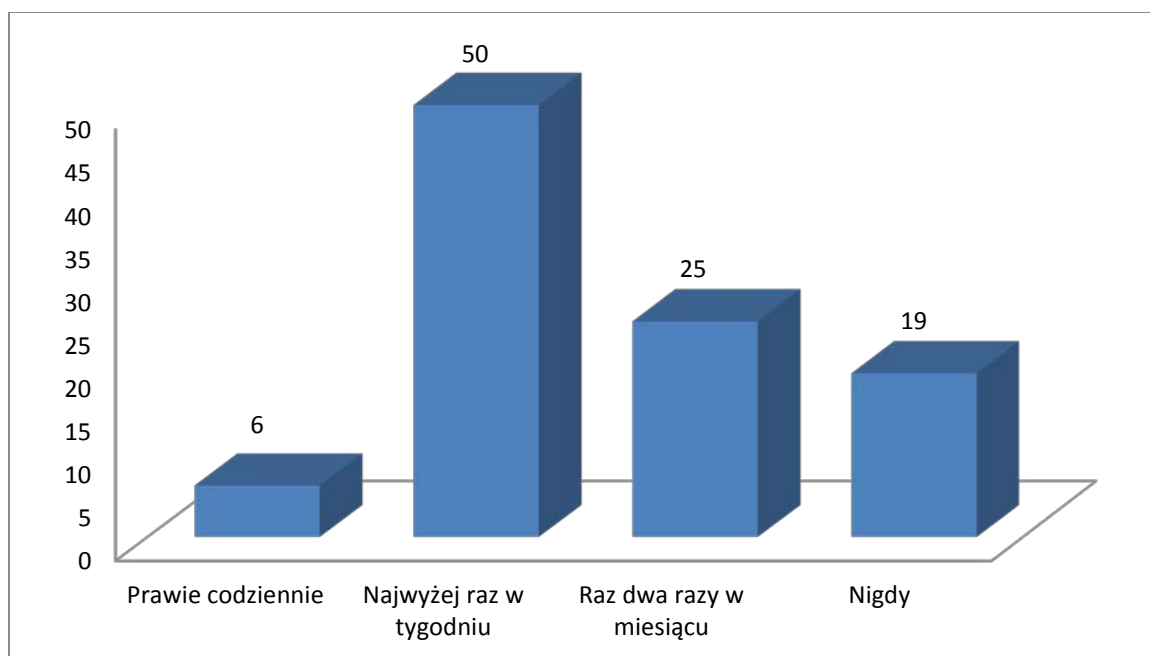
Wykres 18: Ocena zagrożenia ze strony pijących alkohol w środowisku lokalnym (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak widać, pracownicy punktów sprzedaży alkoholu mają raczej wysokie poczucie zagrożenia ze strony osób pijących alkohol i, jak wynika z ich deklaracji - w punktach, w których pracują, zdarza się że alkohol jest spożywany.

Wykres 19: Częstotliwość spożywania alkoholu w obrębie punktu sprzedaży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Według odpowiedzi badanych, w 19% punktów nigdy nie zdarza się, by klienci spożywali alkohol w obrębie punktu sprzedaży. 25% przyznaje, że takie zdarzenia mają miejsce kilka razy w miesiącu, 50% badanych spotyka się z taką sytuacją w każdym tygodniu, a 6% - prawie codziennie. 75% sprzedawców zaprzeczyło, by w ciągu ostatniego miesiąca miało w ich punkcie sprzedaży miejsce

nieprzyjemne zajście związane ze spożywaniem alkoholu, 25% przyznaje że w ich punkcie w ciągu ostatniego miesiąca doszło do takiego zdarzenia.

Warto zwrócić uwagę na niezdecydowanie sprzedawców przy ocenie szkodliwości alkoholu zawartego w piwie. Niepokojące jest, że osoby, które zajmują się sprzedażą tego szczególnego towaru ulegają fałszywym stereotypom na jego temat.

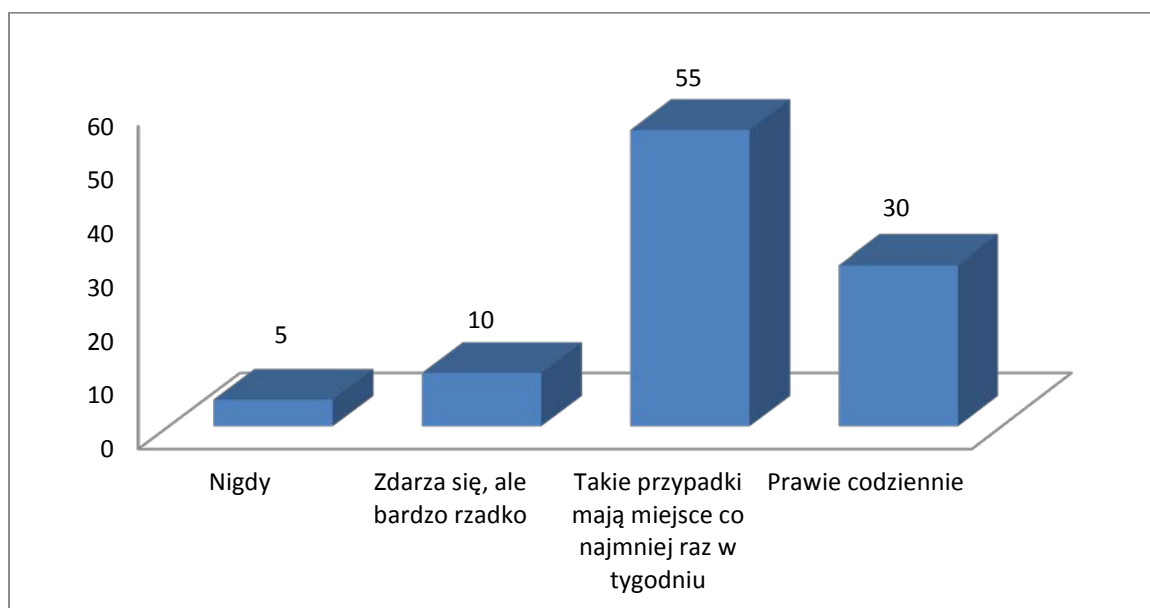
- **25% badanych sprzedawców jest przekonana, że alkohol zawarty w piwie jest mniej szkodliwy, niż ten który występuje w wódce i winie.**
- Fałszywość stwierdzenia o mniejszej szkodliwości alkoholu w piwie wskazuje 69%, dodatkowo 6% nie ma zdania na ten temat.

Stwierdzenie mówiące o tym że „piwo nie szkodzi” to jeden z często spotykanych mitów na temat alkoholu. Od osób, które zawodowo zajmują się sprzedażą alkoholu zdecydowanie należałoby oczekiwać wyższego poziomu wiedzy w tym zakresie.

Pracownicy punktów sprzedaży wobec wyrobów tytoniowych

Pomimo prawnie sankcjonowanych ograniczeń wiekowych dla sprzedaży papierosów, często nieletni próbują je zakupić w punktach sprzedaży. Jak wskazują jednak badani pracownicy tych punktów – w analizowanej gminie takie przypadki mają miejsce stosunkowo często. 85% sprzedawców ma do czynienia z takimi sytuacjami co najmniej raz w tygodniu, w tym 30% - prawie codziennie.

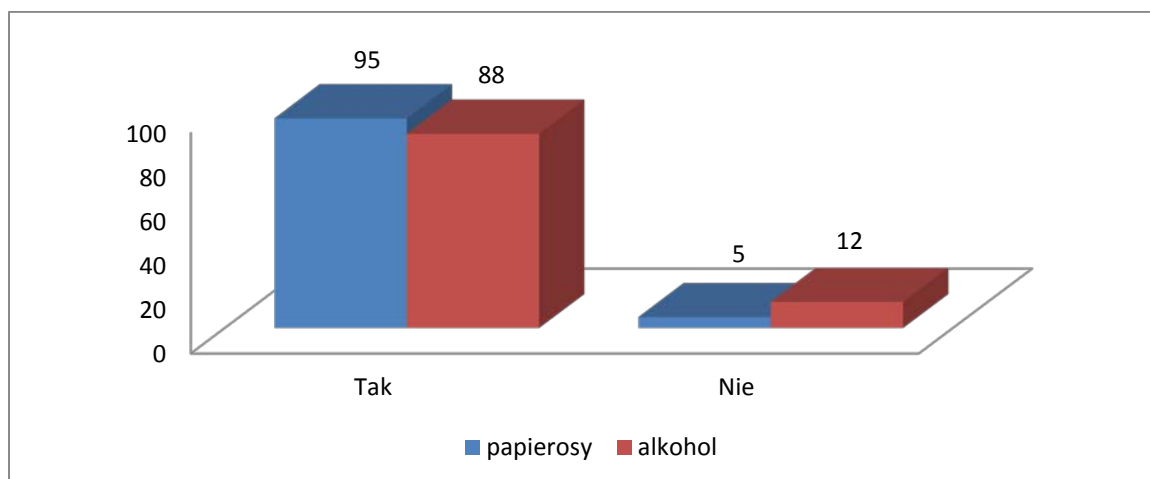
Wykres 20: Próby zakupu papierosów przez nieletnich (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Podobnie jak w przypadku alkoholu, bardzo duża część sprzedawców (95%) potwierdziła, że zna przypadki sprzedaży papierosów nieletnim. W większości (80%) badani jednak zaprzeczają, by sprzedawali papierosy niepełnoletnim. 20% respondentów przyznaje, że zdarza się im sprzedaż papierosów osobie nieletniej.

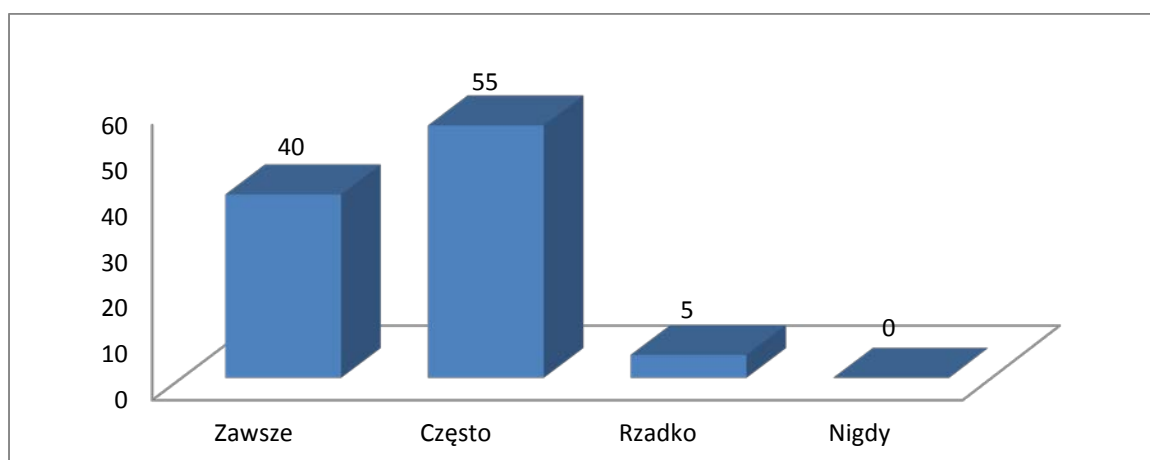
Wykres 21: Czy wiesz o przypadkach sprzedaży papierosów/alkoholu nieletnim? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

O ile ustawa dokładnie precyzuje wiek, od którego można sprzedawać alkohol i papierosy w punkcie sprzedaży – o tyle nie zawsze łatwo jest jednoznacznie ocenić wiek klienta. W takiej sytuacji sprzedawcy zobowiązani poprosić o dowód osobisty potwierdzający jego pełnoletniość. **Według deklaracji, 40% badanych w zawsze w takiej sytuacji prosi o okazanie dokumentu. 55% badanych w przypadku wątpliwości dotyczących wieku kupującego, często prosi o okazanie dokumentu potwierdzającego pełnoletniość, kolejne 5% - rzadko zadaje takie pytanie. Świadczy to o potrzebie rozwijania u sprzedawców umiejętności asertywnej komunikacji z klientami.**

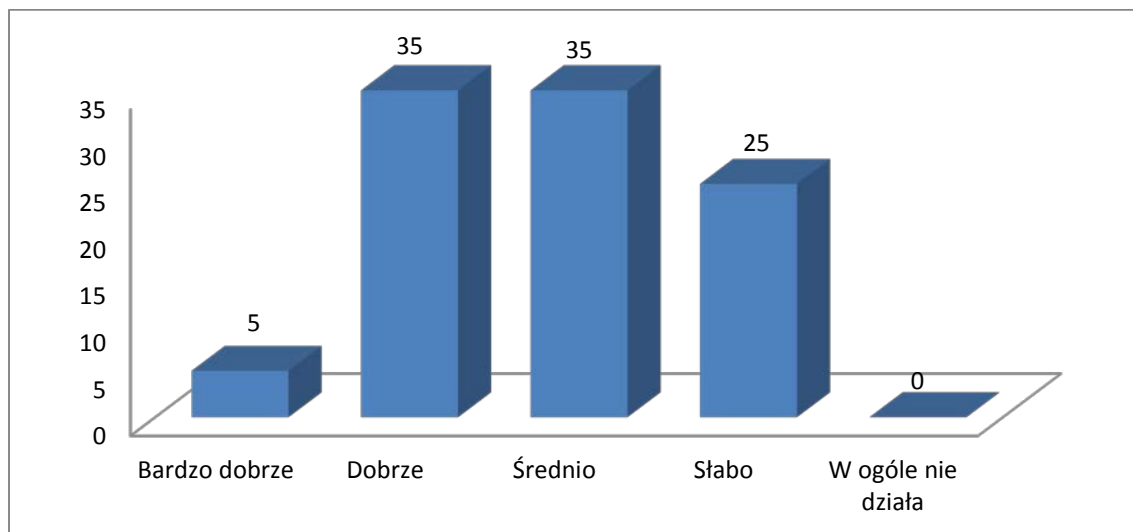
Wykres 22: W przypadku wątpliwości, jak często pytasz o dowód potwierdzający pełnoletniość klienta? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Odpowiedzi na pytanie o to, jak sprzedawcy oceniają funkcjonowanie kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych w swojej miejscowości, są zróżnicowane. Najliczniejsza grupa – po 35% badanych, określiła kontrole jako dobre lub przeciętne. Zdaniem 5% badanych sprzedawców – kontrole są bardzo dobre, a 25% ocenia je jako słabe.

Wykres 23: Ocena kontroli sprzedaży alkoholu i wyrobów tytoniowych (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Młodzież w gminie Bartoszyce wobec problemów związanych z paleniem papierosów i piciem alkoholu

Palenie papierosów

Jedną z najbardziej popularnych i powszechnie dostępnych substancji uzależniających jest nikotyna. Palenie tytoniu – jako jedna z legalnych, dopuszczonych do sprzedaży substancji psychoaktywnych - nie jest przedmiotem aż tak szerokiej dyskusji społecznych jak nadużywanie alkoholu czy stosowanie narkotyków. Niewątpliwie przyczyną takiego stanu rzeczy jest fakt, iż palenie papierosów nie ma tak daleko idących konsekwencji społecznych – choć bardzo poważne zdrowotne. Udział zgonów z powodu chorób wywołanych przez palenie sięga 15% wszystkich zgonów, czyli co siódma osoba umiera wyłącznie z powodu palenia¹⁰. Palenie papierosów jest przyczyną 30% przedwczesnych zgonów dorosłych mężczyzn w Polsce. Żaden inny pojedynczy czynnik nie ma tak istotnego negatywnego wpływu na stan zdrowia polskiej populacji.

W populacji ogólnopolskiej na przestrzeni ostatnich kilku dekad obserwowany jest spadek liczby osób palących. Na początku lat osiemdziesiątych (1982) regularne palenie deklarowało 62% mężczyzn i 30% kobiet, ale już pod koniec tej dekady paliło tylko 50% mężczyzn i 22% kobiet.¹¹ Z analiz Głównego Urzędu Statystycznego wynika, iż w latach dziewięćdziesiątych (1996) w polskiej

¹⁰A. Gniazdowski, Zachowania a zdrowie. Podstawowe zależności. [w:] Zachowania zdrowotne. Zagadnienia teoretyczne, próba charakterystyki zachowań zdrowotnych społeczeństwa polskiego. Gniazdowski A. (red.) IMP, Łódź 1990: 100 – 101.

¹¹I. Kowalewski, Kultura zdrowotna studentów. Diagnoza i perspektywy, Wyd. Naukowe AP, Kraków 2006, s. 73.

populacji było 35,3% palaczy, przy czym spośród mężczyzn paliło 47,3%, zaś spośród kobiet 24,5%. Te dane pokazują nową tendencję – otóż okazuje się, że stosunkowo szybko maleje liczba palących mężczyzn, ten trend jednak nie dotyczy kobiet. Odsetek palących kobiet bądź wcale nie maleje (w latach dziewięćdziesiątych w porównaniu do lat osiemdziesiątych nawet wzrósł) bądź maleje znacznie wolniej. Potwierdzają to najnowsze dane. W 2004 roku w Polsce paliło 30,1% dorosłych mieszkańców (przy czym regularne palenie deklarowało 26,3%). Spośród mężczyzn paliło 38% (regularnie – 33,9%), zaś spośród kobiet 23,1% (regularnie – 19,3%). Nieduży odsetek osób (zarówno kobiet jak i mężczyzn) deklarował palenie okazjonalne – ok. 4%.¹² Daje się więc zauważyć duży spadek odsetka palących mężczyzn (o prawie 10 punktów procentowych w ciągu 8 lat), i niezauważalny prawie spadek palących kobiet (o 1,4 punktu procentowego). Faktem jest jednak, iż znacznie więcej kobiet niż mężczyzn nigdy nie paliło. W populacji ogólnopolskiej prawie 62% kobiet i tylko 40% mężczyzn deklaruje, iż nigdy nie paliłi.

Najnowsze badania CBOS pokazują, że w Polsce w dalszym ciągu pali papierosy ok. 32% ogółu społeczeństwa, przy czym mężczyźni prawie dwukrotnie częściej niż kobiety. Palenie deklaruje dwie piąte mężczyzn (40%) i jedna czwarta kobiet (24%).¹³

Odrębny problem stanowi palenie wśród dzieci i młodzieży. W tym zakresie również można dostrzec pozytywne trendy. Badania prowadzone w 2008 roku wśród młodzieży szkolnej pokazały, iż palenie staje się dla nich coraz mniej atrakcyjne. Wprowadzie regularne palenie zadeklarowało wówczas 22% badanej młodzieży, a okazjonalne, – 18% – ale był to i tak najniższy odsetek od kilkunastu lat. Wśród młodzieży szkolnej mniej palą dziewczęta oraz uczniowie liceów.

W badanej gminie Bartoszyce kontakt z papierosami zadeklarowało średnio 27% uczniów szkół gminnych.

Okazuje się, iż najbardziej sprzyjającą sytuacją dla pierwszych doświadczeń w tym zakresie były wakacje. Spośród uczniów deklarujących kontakt z paleniem – 50% przyznaje, że po raz pierwszy paliłi właśnie na wakacjach. Pozostałe sytuacje, sprzyjające inicjacji nikotynowej wymieniane były przez uczniów znacznie rzadziej: szkoła – 4%, dyskoteka lub pub – 3% i wagary – 5% (odsetki wyliczone wobec uczniów deklarujących kontakt z papierosami). Pozostali badani wskazali na inne, niewymienione w badaniu, okoliczności.

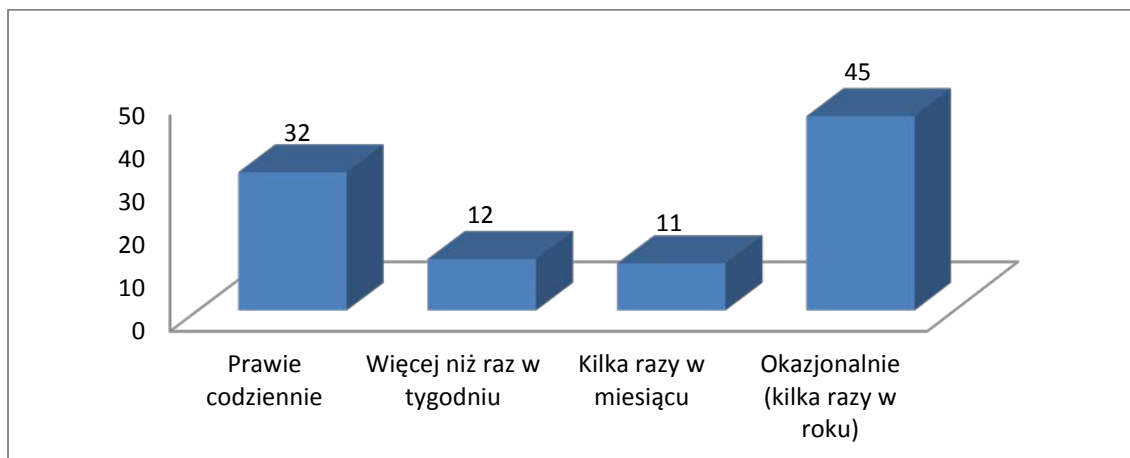
Jedynie część uczniów przyznają, że pierwszego papierosa zapalili w towarzystwie znajomych i za ich namową - potwierdza to 35% uczniów deklarujących kontakt z paleniem. Wśród powodów palenia uczniowie wskazywali wpływ rówieśników na równi z innymi przyczynami. 27% uczniów pali dla towarzystwa, 19% z przyzwyczajenia, 24% w chwilach smutku lub złości, a 30% wskazuje na inne powody.

Dosyć systematycznie pali w sumie 44% uczniów deklarujących palenie, przy czym 32% - wskazuje na codzienne palenie, 12% - na kilkakrotne w ciągu tygodnia, 11% wskazuje na palenie kilka razy w miesiącu. 45% uczniów deklaruje okazjonalne palenie (kilka razy roku).

¹² Stan zdrowia ludności w 2004, GUS, Warszawa 2006, s. 38.

¹³ CBOS, Postawy wobec palenia papierosów. Komunikat z badań, Warszawa 2008.

Wykres 24: Częstość palenia wśród młodzieży szkolnej w gminie (dane w procentach wyliczonych wobec osób deklarujących kontakt z papierosami)

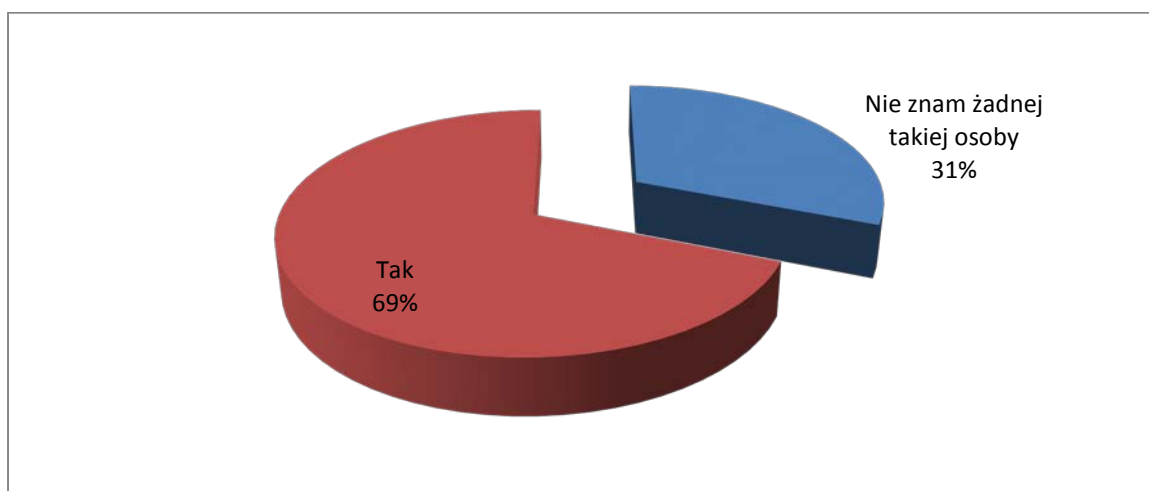

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Zdaniem 56% palących uczniów, ich rodzice nie wiedzą o ich paleniu papierosów, zdaniem 16% rodzice domyślają się tego, 18% rodziców badanych uczniów wie o paleniu ich dziecka i interweniuje surowymi karami, 7% rodziców podejmuje rozmowę z palącym dzieckiem. W ocenie 3% uczniów, ich rodziców nie interesuje to, że palą papierosy.

Badani młodzi ludzie dość często przyznają się do palenia i mają wokół siebie całkiem sporo palących znajomych. 31% badanych uczniów wskazuje, że nie zna nikogo, kto nie mając skończonych 18 lat - paliłby papierosy. Rozkład odpowiedzi na to pytanie wskazywać może na niemałe rozpowszechnienie zjawiska palenia tytoniu wśród gminnej młodzieży.

Wykres 25: Czy znasz osoby poniżej 18 lat, które palą papierosy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Warto również zwrócić uwagę na fakt, iż uczniowie nie uważają papierosów za towar trudno dla nich dostępny. 26% twierdzi, że jest to bardzo łatwe zadanie i każdy może kupić papierosy. Dla 23% uczniów gminnych szkół kupno papierosów leży poza zasięgiem ich możliwości.

Wykres 26: Trudność kupienia papierosów w opinii młodzieży (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Warto jeszcze zwrócić uwagę na fakt, iż może się zdarzyć, że młodzi ludzie będą traktować palenie jako sposób na radzenie sobie w trudnych sytuacjach.

- 9% z nich zdecydowanie stwierdza, że palenie pomaga w ciężkiej sytuacji.
- 12% uzależnia to od sytuacji (czyli również zakłada taką możliwość).
- Większość uczniów (64%) jednak zaprzecza temu, że palenie może być sposobem na stres i trudne sytuacje życiowe.
- 15% nie ma wiedzy na ten temat.

Uczniowie wysoko oceniają swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji palenia. 40% uczniów zna ogólne skutki palenia, 46% potrafi powiedzieć jaki wpływ ma palenie na poszczególne funkcje organizmu, a pozostałe 15% nie zna konsekwencji palenia papierosów.

Analiza powyższych wyników pozwala na stwierdzenie, iż zjawisko palenia papierosów wśród uczniów gminnych szkół – na podstawie ich deklaracji - wydaje się być dość szeroko rozpowszechnione. Kontakt z papierosami deklaruje duża grupa uczniów a dodatkowo spora część z nich pali systematycznie. Palący uczniowie - najprawdopodobniej przebywają również wśród osób palących – stąd deklarują znajomość znacznej liczby palących rówieśników.

Picie alkoholu

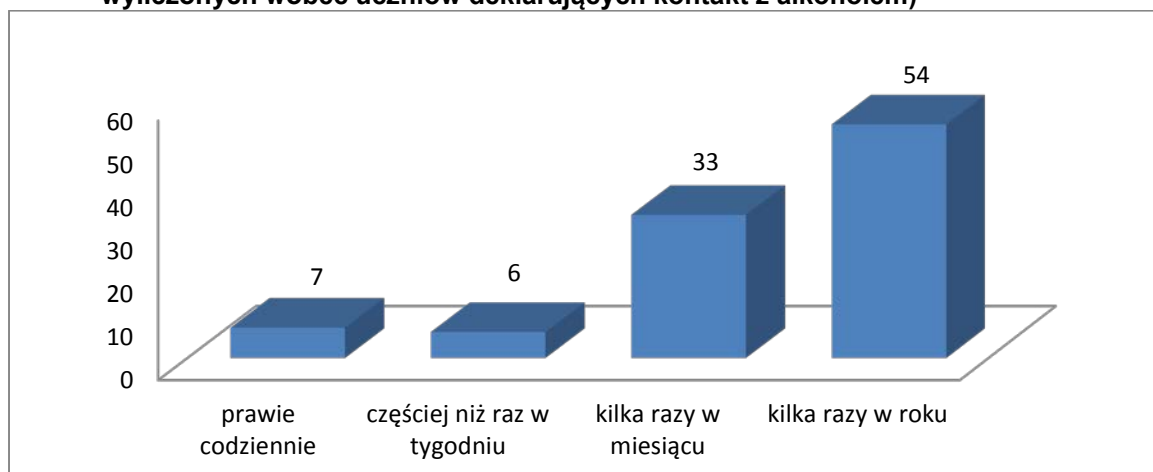
Poziom nadużywania alkoholu wśród dzieci i młodzieży w Polsce daje powód do niepokoju. Jak podaje Państwowa Agencja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, do picia napojów alkoholowych przyznaje się ponad 92% uczniów III klas gimnazjalnych i ponad 96% uczniów II klas

szkół średnich. Natomiast do upicia się w czasie ostatniego roku przyznało się niemal 50% piętnastolatków (58% chłopców i 40% dziewcząt) i ponad 65% siedemnastolatków (74% chłopców i 54% dziewcząt).¹⁴

W gminie Bartoszyce kontakt z alkoholem deklaruje średnio 27% uczniów. Okoliczności tego zdarzenia były podobne do inicjacji nikotynowej. Spośród uczniów, którzy przyznali się do kontaktu z alkoholem, największa część po raz pierwszy spróbowała alkoholu na wakacjach (58%). W dyskoteci/pubie po raz pierwszy piło alkohol 4% uczniów, na wagarach – 8%. Pozostali wskazywali na inne okoliczności inicjacji alkoholowej. Spośród tych, którzy pili już alkohol – większość (75%) wskazuje, iż do „pierwszego razu” nikt ich nie namawiał, a alkohol pili z własnej inicjatywy.

Jak wskazują wyniki badań, młodzi ludzie piją alkohol raczej okazjonalnie. Kilka razy w roku deklaruje spożycie alkoholu 54% pijących uczniów. Kilka razy w miesiącu sięga po alkohol 33% uczniów. Częściej niż raz w tygodniu deklaruje spożywanie alkoholu 6% pijących uczniów, kolejne 7% uczniów sięga po alkohol prawie codziennie.

Wykres 27: Częstotliwość spożywania alkoholu przez uczniów (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z alkoholem)

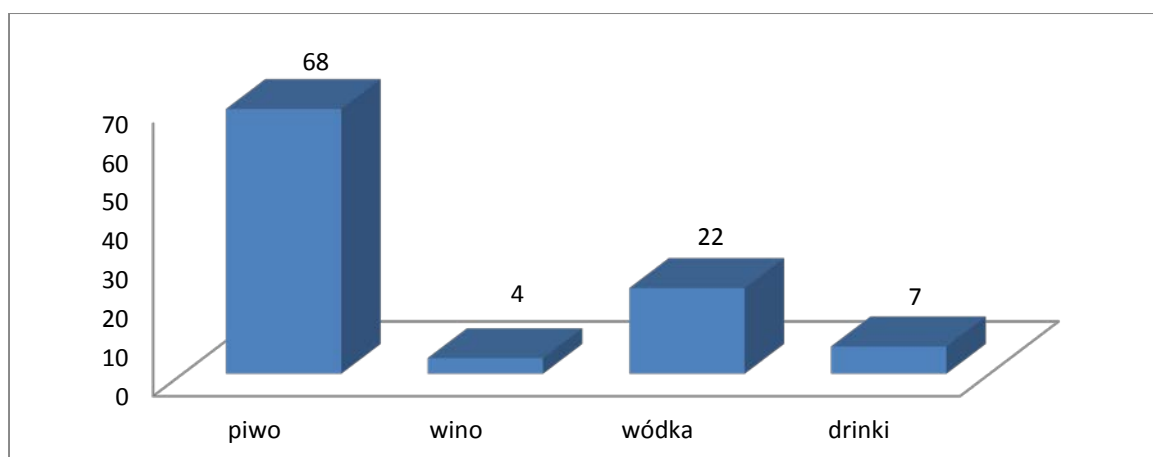
Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Młodzi piją głównie dla towarzystwa (57%). 14% pijących uczniów przyznało że sięga po alkohol w chwilach smutku lub złości, 4% z przyzwyczajenia. Pozostali wskazali na inne, niewymienione w badaniu, okoliczności.

Najbardziej popularnym wśród młodzieży napojem jest piwo – 68% badanych uczniów wskazuje, iż właśnie po nie sięga najczęściej. Na drugim miejscu plasuje się wódka (22% pijących uczniów), a następnie drinki (7%) i wino (4%). Cechy struktury spożycia alkoholu przez młodych ludzi w gminie Bartoszyce przedstawia poniższy wykres.

¹⁴ Dane Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, www.parpa.pl

Wykres 28: Struktura spożycia alkoholu przez młodzież szkolną (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z alkoholem)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

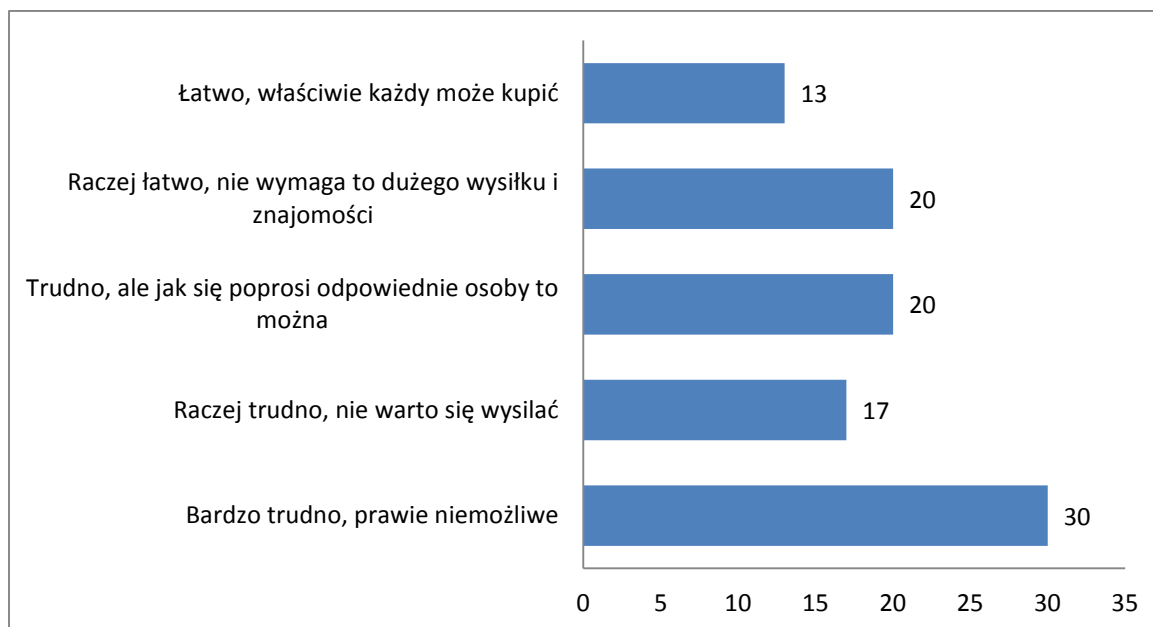
Zdaniem 58% pijących uczniów, ich rodzice nie zdają sobie z tego sprawy, 10% uczniów przyznaje jednak że ich rodzice o alkoholu wiedzą i podejmują ten temat w rozmowach z nimi. 13% rodziców uczniów mimo domyślania się tego że ich dziecko pije alkohol, nie reaguje. 12% uczniów doświadcza surowych interwencji rodziców w związku z pić alkoholu, a rodzice kolejnych 8% mimo świadomości tego że ich dziecko pije alkohol, nie interesują się tym.

Warto zwrócić uwagę na stosunek uczniów do alkoholu jako „leku na problemy”. Niestety jedną ze strategii radzenia sobie ze stresem – mało konstruktywną – bywa sięganie po alkohol. Wśród badanych uczniów panują na ten temat różnorodne opinie.

- Budujący jest fakt, że więcej niż co drugi badany (64%) uważa, że alkohol nie pomaga w sytuacji kryzysowej.
- Zarazem jednak 11% uzależnia to od sytuacji.
- Dodatkowo 6% stwierdza, wprost, że alkohol pomaga w trudnych sytuacjach.
- Znaczny odsetek przyznaje, iż po prostu nie posiada wiedzy na ten temat (19%).

Młodzież także i tu wysoko ocenia swoją wiedzę na temat zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu. Zdaniem 48% uczniów mają ogólną wiedzę na temat skutków picia a 26% deklaruje, że potrafi powiedzieć, jaki wpływ ma picie na poszczególne funkcje organizmu. Niemniej jednak 26% uczniów przyznaje, że nie zna zdrowotnych konsekwencji picia alkoholu.

Podobnie jak w przypadku dostępności papierosów – spora część młodych ludzi nie uważa alkoholu za towar dla nich niedostępny. Dla 30% uczniów kupno alkoholu jest bardzo trudne – wręcz niemożliwe – stąd nie warto nawet podejmować wysiłku, 13% uważa, iż jest to łatwe zadanie i nie wymaga szczególnych starań i znajomości. Opinie na ten temat prezentuje poniższy wykres.

Wykres 29: Trudność zakupu alkoholu w opinii badanych uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Profilaktyka alkoholowa i nikotynowa w gminie powinna się koncentrować na utrzymaniu właściwych postaw wobec alkoholu tych uczniów, którzy obecnie nie piją oraz na zmianie postaw wobec alkoholu niemałej części młodych ludzi, którzy mają za sobą inicjację alkoholową i nikotynową. Ważną informacją jest to, że uczniowie piją i palą raczej okazjonalnie. Należy również zwrócić uwagę, iż pomimo prawnie sankcjonowanego zakazu sprzedaży alkoholu i papierosów nieletnim – duża część uczniów uważa je za towar łatwo dla nich dostępny.

Stosowanie narkotyków przez młodzież szkolną

Narkomania, z którą boryka się współczesne społeczeństwo polskie ma obecnie nowe oblicze. Dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, przy czym trudno jest ustalić jakąkolwiek statystyczną prawidłowość odnośnie środowisk, które są „narkomanotwórcze”. Młodzi ludzie biorący narkotyki pochodzą zarówno z rodzin biednych – jak i bogatych, pełnych i rozbitych, z małych miasteczek – i dużych miast.¹⁵ Nie bez wpływu na to zjawisko pozostaje sytuacja ogólnospołeczna w Polsce. Chaos w dziedzinie aksjologicznej, brak autorytetów i ideałów – a do tego bezrobocie, brak perspektyw, trudna sytuacja materialna wielu grup społecznych – są to zawsze czynniki sprzyjające narastaniu negatywnych zjawisk społecznych.

Zwiększyła się podaż i różnorodność narkotyków na nielegalnym rynku, a tym samym ich dostępność. Zmieniły się zarówno wzory używania – jak i rodzaj najczęściej używanych substancji.

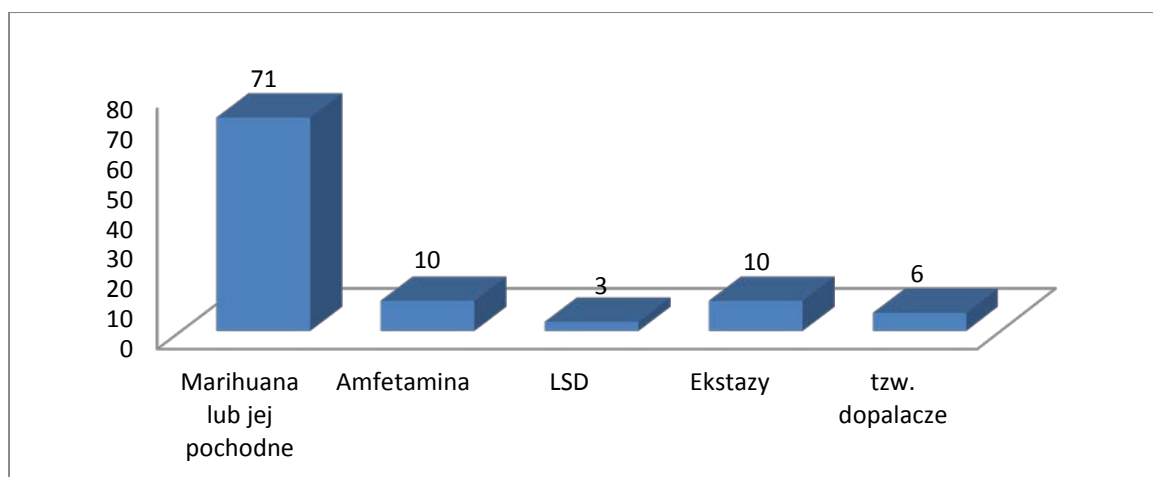
¹⁵ Węgrzecka-Gilul J. ABC narkotyków. Remedium 2004, 7, s. 8-9

Niepokojący jest fakt, że zmieniła się również ocena stosowania niektórych narkotyków, dopuszczająca używanie niektórych substancji w efekcie podążania za modą, gdzie narkotyki stają się elementem towarzyszącym zabawom młodzieży, czy wspomagają młodych ludzi w nauce.

Młodzieńcze eksperymentowanie z narkotykami sprowadza się najczęściej do doświadczeń z marihuaną, która jest najczęściej używanym przez młodzież narkotykiem.¹⁶

Młodzi ludzie – uczniowie szkół w gminie – stosunkowo rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami. Spośród wszystkich badanych uczniów, średnio 9% uczniów przyznało, że miało kontakt z narkotykami.

Wykres 30: Najczęściej używane narkotyki (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z narkotykami)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

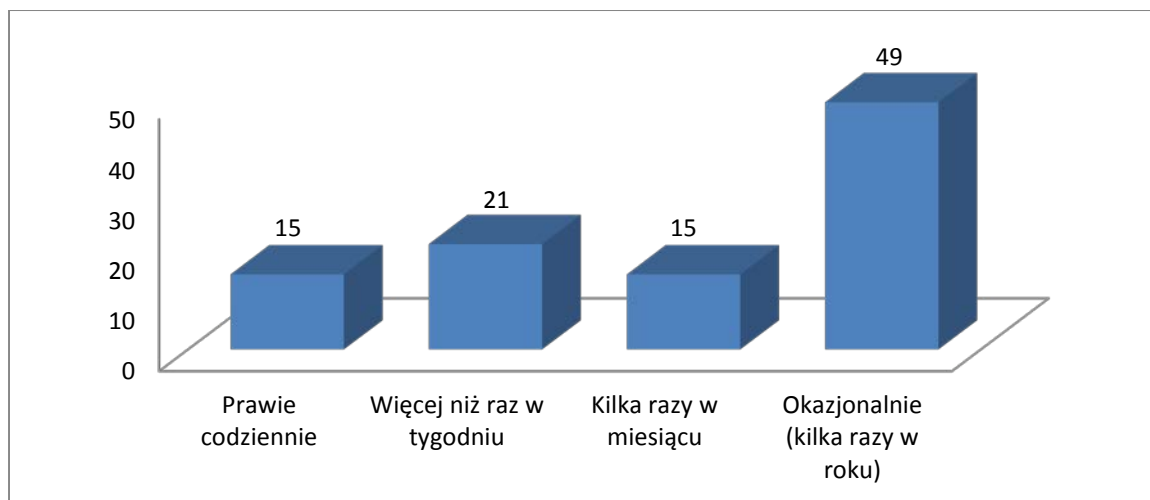
Podobnie jak wśród polskiej młodzieży, w gminie Bartoszyce najpopularniejsza jest marihuana – do jej używania przyznaje się 71% uczniów deklarujących kontakt z narkotykami. W następnej kolejności uczniowie wymieniają ekstazy, amfetaminę, tzw. dopalacze i LSD.

Okoliczności pierwszego kontaktu z narkotykami są różnorodne. Spośród okoliczności wymienionych w badaniu, najliczniejsza grupa uczniów (16%) wskazała na wagary, jako miejsce inicjacji narkotykowej. Rzadziej uczniowie wymieniali szkołę (14%) i dyskotekę (11%). Pozostali uczniowie wskazali na inne, niewymienione w badaniu, okoliczności.

Pozytywnym aspektem w analizowanych badaniach jest fakt, iż większość uczniów (49%) deklarujących używanie narkotyków wskazuje że sięgają po nie jedynie okazjonalnie.

¹⁶ Kwiatkowski P. Propozycja nowego narzędzia do badania postawy młodzieży wobec eksperymentowania z narkotykami, W: Deptuła M. (red.), Diagnostyka, profilaktyka, socjoterapia w teorii i praktyce pedagogicznej. Wyd. UKW, Bydgoszcz 2005, s. 64

Wykres 31: Częstość sięgania po narkotyki przez uczniów (dane w procentach wyliczonych wobec uczniów deklarujących kontakt z narkotykami)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Uczniowie sięgają po narkotyki najczęściej z przyzwyczajenia (31%), dla towarzystwa (29%), w chwilach silnych emocji (17%), oraz z innych, nie wymienionych, powodów (23%).

Badani w większości są przekonani, że rodzice nie wiedzą ich narkotykowych doświadczeniach, taką odpowiedź wskazało 67% biorących uczniów. Rodzice 8% mając świadomość problemu surowo interweniują, 5% rodziców uczniów zażywających narkotyki, rozmawia o tym z dzieckiem. Zdaniem 13% uczniów, rodzice nie interweniują, choć domyślają się istnienia problemu. W ocenie kolejnych 8% uczniów zażywających narkotyki, rodziców to nie interesuje.

Spośród wszystkich badanych uczniów – 11% wie gdzie i u kogo można kupić narkotyki, choć jak stwierdzają badani – nie jest to już tak łatwe jak w przypadku papierosów czy nawet alkoholu.

Wykres 32: Trudność zakupu narkotyków w ocenie młodzieży szkolnej (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Dla 70% badanych uczniów zakup narkotyków leży poza zasięgiem ich możliwości i jest to według nich najtrudniejsza do zdobycia substancja psychoaktywna. 2% uważa, że narkotyki są łatwo dostępnym towarem. Najłatwiej zdaniem badanych zakupić jest papierosy, a następnie alkohol, zaś narkotyki, które nie są legalnie dostępne, są najtrudniejszym do zdobycia towarem, choć jak się okazuje dla części uczniów nie jest to niemożliwe.

Uczniowie szkół w gminie zdają się mieć świadomość, iż narkotyki nie są dobrym sposobem na rozwiązywanie ich problemów.

- Zdecydowana większość z nich (75%) stwierdza zdecydowanie, że narkotyki nie pomagają w sytuacjach kryzysowych.
- Duży odsetek uczniów nie posiada wiedzy na ten temat (19%).
- Niemniej jednak 2% młodych ludzi jest skłonna traktować narkotyki jako antidotum na swoje problemy.
- Dodatkowo 5% uzależnia to od sytuacji.

44% badanych uczniów wie ogólnie, jakie są skutki ich zażywania, 23% jest w stanie wskazać ich wpływ na poszczególne funkcje organizmu, a 33% tych konsekwencji nie zna. Podobny procent uczniów (36%) nie zna także prawnych konsekwencji posiadania narkotyków. Kary te zna 40% badanych uczniów, a 24% potrafi powiedzieć dokładnie jakie grożą za to sankcje.

Uczniowie szkół w gminie stosunkowo rzadko przyznają się do doświadczeń z narkotykami a wśród tych, którzy mieli z nimi kontakt najbardziej popularnym narkotykiem jest marihuana. Niepokojące jest to, że dla dużej grupy uczniów, zdobycie narkotyków jest możliwe przy pewnym nakładzie wysiłków. Pomimo niskiej oceny wysokiej wagi zagrożenia problemem narkomanii w badaniu dorosłych mieszkańców gminy, sami młodzi odślaniają swoje zainteresowanie eksperymentowaniem z substancjami psychoaktywnymi. Tym bardziej warto nasilić profilaktykę w tym zakresie kierowaną do uczniów.

Zjawisko przemocy w środowisku lokalnym

W ostatnich latach do publicznej wiadomości dociera wiele informacji na temat różnych form przemocy, zarówno domowej jak i w środowisku lokalnym – w tym przede wszystkim w szkole. Badanie zjawiska przemocy, szczególnie domowej jest trudnym przedsięwzięciem, bowiem wymaga od respondenta podzielenia się bardzo trudnymi, intymnymi osobistymi doświadczeniami. W przypadku przemocy domowej, ofiary zmuszone są do przyznania się do osobistych porażek jako żon,

mężów, matek czy dzieci. Przemoc traktują jako sytuację poniżającą, wstydlivą, stąd ogromne bariery przez przyznaniem się do tego typu incydentów.¹⁷

Badania CBOS dotyczące doświadczania zjawiska przemocy wśród Polaków pokazują, iż przemoc i różne formy agresji nie są czymś nadzwyczajnym w życiu Polaków. Spotykają się z nią coraz częściej na ulicy, w miejscach publicznych, w pracy, w szkole, środkach komunikacji miejskiej.

Ogółem co piąty Polak (19%) w 2004 roku oraz co czwarty (23%) w 2009 przyznaje, że padł ofiarą przemocy fizycznej. Blisko co dziesiątemu (9%) przydarzyło się to na ulicy (lecz nie w pobliżu domu), minimalnie mniejszej grupie (8%) - w okolicy miejsca zamieszkania. W domu z aktami przemocy spotkało się 6% ankietowanych. Co dwudziesty (5%) był ofiarą przemocy w lokalu gastronomicznym - restauracji, kawiarni, na dyskotecę. Nieliczni doświadczyli agresji w pracy bądź w szkole, w środkach komunikacji lub w innym miejscu (po 2%).

Poważnym problemem pozostaje także, wciąż obecne w życiu Polaków, zjawisko agresji osób dorosłych wobec dzieci i młodzieży. Wprawdzie przyzwolenie na stosowanie kar fizycznych, jako środka wychowawczego ma w Polsce coraz mniej zwolenników, jednak opinia publiczna jest wciąż sceptycznie nastawiona, co do wprowadzenia całkowitego zakazu stosowania kar fizycznych wobec dzieci. Za jej głosem do niedawna szło także polskie prawo, dopuszczające stosowanie kar fizycznych, jeżeli nie powodują one uszczerbku na zdrowiu dziecka.¹⁸ Pomimo, iż bicie dzieci w celach wychowawczych ma wciąż duże grono zwolenników – połowa uczestników (51,0%) ogólnopolskich badań z roku 2008 sprzeciwia się wprowadzeniu zakazu bicia dzieci, ponad trzy-czwarte (78,0%) uważa, że są takie sytuacje, kiedy trzeba dać „klapsa”, zaś dwie-piąte (41,0%) zgadza się ze stwierdzeniem, że „łanie nikomu nie zaszkodziło” – skala tego zjawiska maleje.¹⁹ W roku 1998 tylko ponad dwie-piąte (43,0%) rodziców twierdziło, że ich dzieci nie są bite, w roku 2009 jest już ich ponad dwie-trzecie (69,0%).²⁰ Powszechnie obowiązujące (90,0%) jest także przekonanie o konieczności powstrzymywania się od nadużywania władzy rodzicielskiej. Nawet sami zwolennicy karania fizycznego przyznają się, iż kary takie są upokarzające dla dzieci.²¹

Przemoc w opiniach dorosłych mieszkańców gminy

Dorośli mieszkańcy gminy Bartoszyce również w zdecydowanej większości są przekonani co do tego, iż kary fizyczne i surowe traktowanie dziecka nie stanowią dobrej metody wychowawczej. Warto jednak poznać szczegółowy rozkład odpowiedzi na pytania oscylujące wokół problematyki przemocy.

Wśród mieszkańców gminy można zidentyfikować grupę dorosłych, którzy są zwolennikami rygorystycznego wychowywania dzieci. Potwierdza to fakt, że **11% badanych uważa, iż dziecko powinno bać się rodziców**, bo wtedy łatwiej jest uzyskać posłuszeństwo i szacunek. Przeciwnych takiej postawie jest 89% respondentów, którzy twierdzą, że dziecku w okresie dorastania nie powinien

¹⁷ M. Wszędziórny, A. Majchrowska, Alkohol, papierosy, narkotyki oraz przemoc domowa w życiu uczniów z lubelskich szkół, W: Z. Kawczyńska-Butrym (red.) Uzależnienia w doświadczeniach lubelskiej młodzieży – diagnoza zjawiska, Wyd. Liberduo, Lublin 2009, s. 59

¹⁸ Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

¹⁹ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

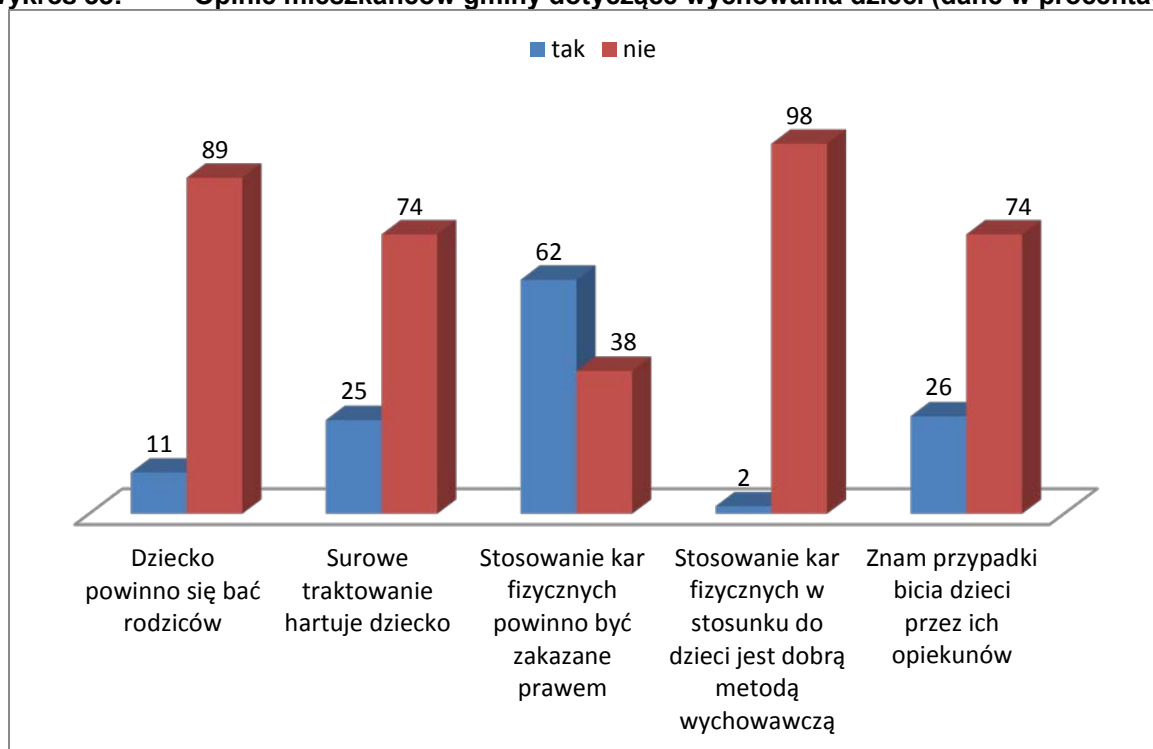
²⁰ Komunikat z badań CBOS: Przemoc i konflikty w domu, Warszawa, marzec 2009.

²¹ Komunikat z badań CBOS: Społeczne przyzwolenie na bicie dzieci, Warszawa, lipiec 2008.

towarzyszyć lęk przed rodzicami. Większość dorosłych (74%) jest przeciwna stwierdzeniu, że surowe traktowanie dziecka – hartuje go, dając większe szanse na sukces wychowawczy, a dziecku pomoże lepiej sobie radzić w przyszłości, ale część mieszkańców gminy (25%) konsekwentnie dowodzi, iż surowe traktowanie dziecka zwiększa sukces wychowawczy.

Mieszkańcy gminy są zwolennikami regulacji prawnych w tym zakresie. Za wprowadzeniem (już obowiązującego) ustawowego zakazu bicia dzieci opowiada się 62%, pozostałe 38% jest przeciwnych tego typu prawnej regulacji. W tym przypadku mieszkańcy gminy są mniej rygorystyczni wobec dzieci niż populacja ogólnopolska, bowiem w badaniach CBOS za taką regulacją opowiedziało się 41%, przeciwko zaś – 51%.²²

Wykres 33: Opinie mieszkańców gminy dotyczące wychowania dzieci (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Niemal wszyscy badani mieszkańcy gminy (98%) nie pochwalają jednak stosowania kar cielesnych w procesie wychowywania dzieci. Choć 2% z nich nadal uważa, że stosowanie kar fizycznych jest dobrą metodą wychowawczą. Trzeba przy tym zaznaczyć, że część badanych (26%) wskazuje, iż zna w swoim środowisku przypadki bicia dzieci przez swoich opiekunów.

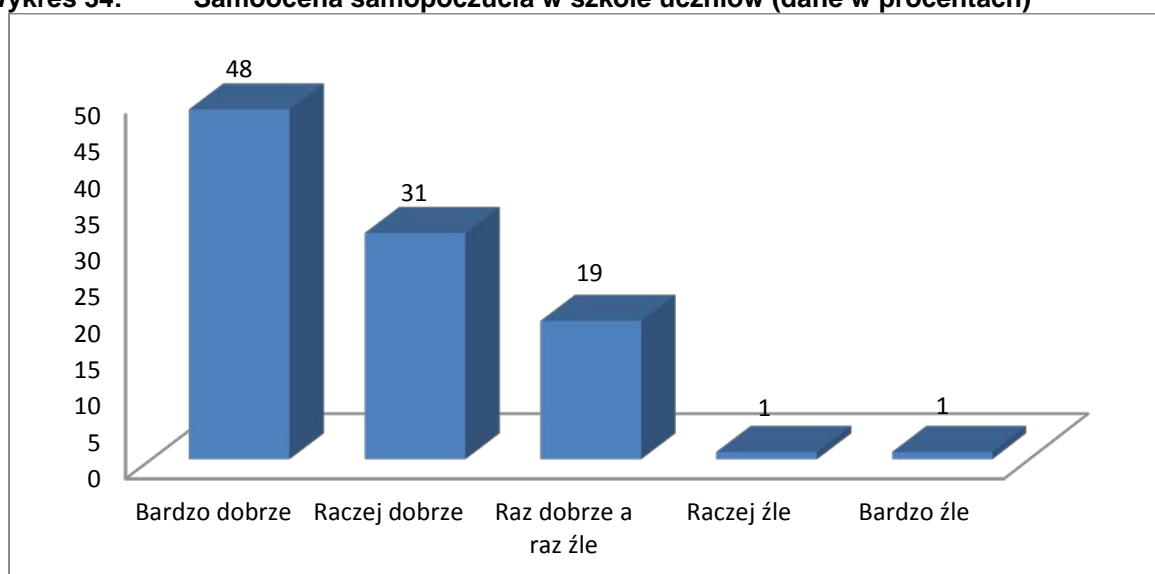
²² Tamże.

Przemoc w doświadczeniach młodzieży

Analiza klimatu, w jakim funkcjonuje młodzież szkolna w swoim środowisku pokazuje, że większość dzieci czuje się w szkole dobrze. 31% uczniów dobrze ocenia swoje samopoczucie w szkole, a 48% - bardzo dobrze. Istnieje jednak grupa uczniów, którzy nie zawsze dobrze czują się w szkole, do której uczęszczają. 19% uczniów gminnych szkół przyznaje, że w szkole czuje się raz dobrze, a raz gorzej. Źle lub bardzo źle czuje się w środowisku szkolnym w sumie 2% uczniów gminnych szkół.

Strona | 41

Wykres 34: Samoocena samopoczucia w szkole uczniów (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Pomimo dobrego samopoczucia w szkole części uczniów, części zdarza się chodzić na wagary. W ostatnim miesiącu było na nich 18% uczniów. Rzadko jednak uczniowie opuszczają szkołę ze strachu (3%). Wagary, na które udawali się młodzi ludzie najczęściej były bez konkretnego powodu (34%), za namową kolegów (8%) lub za przyzwoleniem rodziców (7%). Pozostali uczniowie wskazali na inne, niewymienione w badaniu, powody wagarowania.

Sami uczniowie dobrze też oceniają swoje zachowanie na lekcjach i na przerwach w szkole. W zasadzie nieliczni tylko przyznają, że jest ono złe (3%). Pozostali deklarują, że ich zachowanie w szkole jest bardzo dobre (33%) lub dobre (44%). Przeciętne noty wystawiło sobie 19% uczniów.

W stałym, comiesięcznym kontakcie z pedagogiem szkolnym znajduje się 7% uczniów, a kolejne 9% - raz w tygodniu lub częściej. Raz na kilka miesięcy kontaktuje się z pedagogiem 7%, raz w semestrze – 14%. Pozostali (63%) nigdy nie mieli kontaktu z pedagogiem w szkole do której uczęszczają. Oznacza to, że spora część uczniów nigdy nie korzysta z pomocy profesjonalisty w rozwiązywaniu swoich problemów szkolnych i życiowych.

Jak deklarują uczniowie – ich rodzice kontaktują się ze szkołą dosyć regularnie. Na częsty, kilkukrotny w semestrze, kontakt rodziców wskazuje 30% uczniów, a bardzo częsty (raz w miesiącu)

kontakt deklaruje – 31%. Kilka razy w roku, kontaktują się ze szkołą rodzice 22% uczniów. Rzadko - raz w roku, kontaktują się ze szkołą rodzice 6% badanych uczniów. 11% uczniów przyznaje, że rodzice w ogóle nie utrzymują kontaktu ze szkołą.

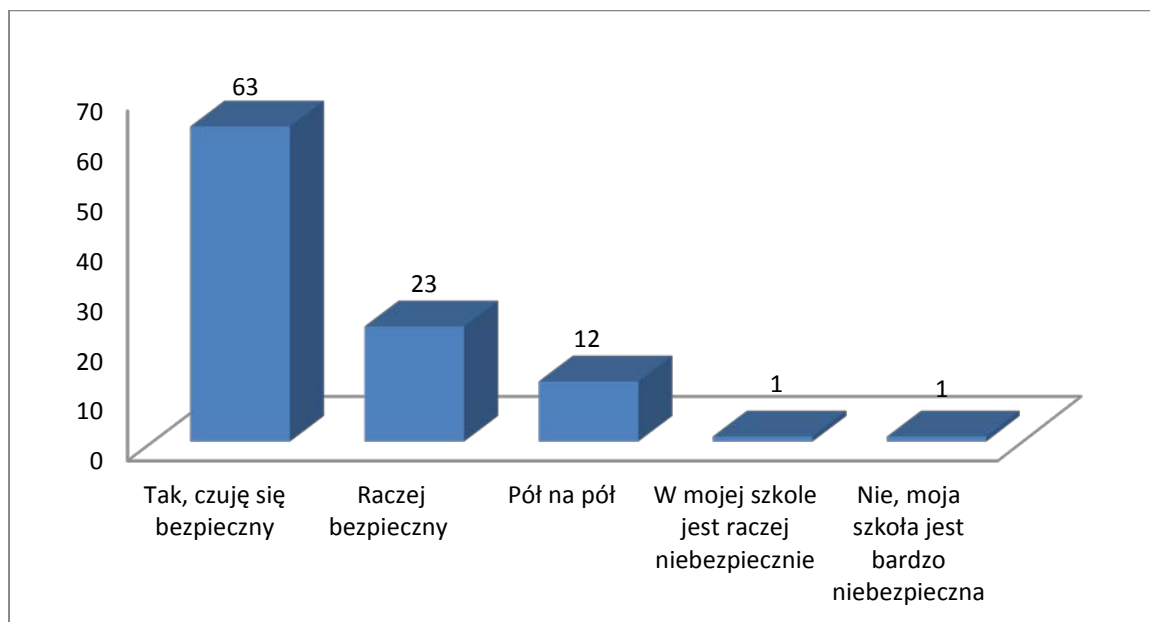
Warto wspomnieć, iż badana młodzież w zdecydowanej większości ocenia dobrze swoje relacje z rodzicami – w sumie 90% uczniów ocenia je pozytywnie (w tym 68% jako bardzo dobre). 8% stwierdza, że są one różne: raz dobre, a raz złe. Pojedynczy uczniowie ocenili swoje relacje z rodzicami jako bardzo złe (2%).

Uczniowie zamieszkują najczęściej z obojgiem rodziców (80%), część z jednym z rodziców (13%) i z dziadkami (1%). Swoją sytuację materialną oceniają w większości jako dobrą (60%), choć 39% uczniów przyznaje, że pieniędzy wystarcza jedynie na rzeczy niezbędne. W domu 1% badanych uczniów, pieniędzy brakuje nawet na rzeczy niezbędne.

98% uczniów czuje się w swoim domu bezpiecznie, jednak dla 2% uczniów powrót do domu jest powodem do niepokoju. Zdaniem 61% uczniów, bez względu na okoliczności, rodzice nie mają prawa uderzyć swojego dziecka. W ocenie 19% mogą to zrobić, jeśli są ku temu powody. Pozostałe 20% uczniów nie wiedziało jak odpowiedzieć na pytanie o prawo rodzica do uderzenia swojego dziecka.

Wysokie są również noty uczniów w stosunku do poziomu bezpieczeństwa w szkole. Zdecydowana większość badanych uczniów deklaruje, iż w szkole czuje się bezpiecznie.

Wykres 35: Czy czujesz się w szkole bezpieczny? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Jak wynika z analizy danych, 86% młodzieży szkolnej ma zapewnione w szkole poczucie bezpieczeństwa. Trzeba jednak zauważyć, że jest grupa uczniów, którzy nie zawsze czują się bezpiecznie w środowisku szkolnym (12% pół na pół ocenia swoje poczucie bezpieczeństwa), choć tacy, którzy oceniają ją jako niebezpieczne środowisko są raczej nieliczni (2%).

Pomimo, że uczniowie wysoko oceniają swoje poczucie bezpieczeństwa w szkole, to jednak zdarza im się obserwować w szkole zjawiska przemocy rówieśniczej. W badanych gminnych szkołach takie sytuacje zdarzają się, choć raczej rzadko.

Wykres 36: Częstość obserwowanych zjawisk przemocy w szkole (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

38 % młodych ludzi przyznaje, iż jest świadkiem przemocy wobec innych uczniów kilka razy w miesiącu. 26% twierdzi, że ma to miejsce nieco rzadziej - raz na pół roku. Nigdy nie miało z nimi do czynienia i nie było świadkiem przemocy w szkole – 19% badanych uczniów. Ale trzeba jednak zwrócić uwagę na fakt, że 9% przyznaje, że jest świadkiem przemocy w szkole kilka razy w tygodniu a 8% - prawie codziennie.

Z przejawami przemocy poza szkoła spotkało się 31% uczniów. 15% uczniów przyznaje, że czynnie uczestniczyło w akcie przemocy.

Osobiście doświadczyło przemocy 18% uczniów, a 21% przyznaje, że są w szkole osoby, których się boi.

Interesująca wydaje się odpowiedź na pytanie, kogo przede wszystkim uczniowie powiadomią jeśli będą świadkiem lub ofiarą przemocy. Otóż okazuje się, iż najczęściej młodzi ludzie wymieniają osoby będące pracownikami szkoły, czyli znajdujące się najbliżej ewentualnego zdarzenia: wychowawcę, dyrektora szkoły, pedagoga lub psychologa (67%), w dalszej kolejności kolegów (15%) i rodziców (13%).

Wyniki badań wskazują na to, że w sytuacji zagrożenia przemocą część uczniów szukałoby wsparcia wśród swoich rówieśników, tym bardziej zatem warto wspierać ich

umiejętności rozwiązywania konfliktów, radzenia sobie z przemocą doświadczaną i rozwijać wrażliwość na przemoc obserwowaną.

W badanej gminie bardzo ważne będzie także rozpowszechnianie wśród młodzieży informacji na temat instytucji wspierających osoby z problemem alkoholowym, narkotykowym lub przemocą w rodzinie, ponieważ 43% uczniów przyznaje, że nie wiedziałoby gdzie takiej pomocy szukać. 35% uczniów, pomimo nieznamości nazw instytucji, wiedziałoby gdzie takiego wsparcia szukać, a 22% zna nawet dokładnie lokalizację takich miejsc.

Młodzież a inne zagrożenia

Komputer i Internet w życiu młodzieży

Współczesny postęp cywilizacyjny powoduje, iż tzw. „nowe media”, zaczynają być w powszechnym użyciu. Coraz częściej uczestnictwo w różnych systemach społecznych (np. edukacyjnych) wymaga od ludzi, również młodych korzystania z nowych technologii informatycznych.

Badania, przeprowadzone w Europie, pokazują, że 81% młodych ludzi używa Internetu w domu, z czego 38% korzysta z Internetu każdego dnia. Najczęściej komunikują się z przyjaciółmi (przez komunikatory), odwiedzają strony internetowe, słuchają muzyki, grają w gry i ściągają potrzebne materiały. Badania pokazują, że bardzo popularne jest również używanie wyszukiwarek internetowych²³.

W Polsce natomiast z Internetu korzysta 96% uczniów. Tylko niecałe 3% nigdy się nim nie posługiwało. Większość ankietowanych korzysta z Internetu dłużej niż rok (26% – od roku do trzech, 21% – od 4 lat i więcej, natomiast 25% nie pamięta jak długo), a tylko 15% ma dostęp do Internetu krócej niż rok. Nie wszyscy jednak posiadają Internet w domu. Ciągle więcej niż ¼ polskich uczniów (27%) nie ma dostępu do Internetu w domu²⁴.

W badaniach CBOS z 2004 roku, na korzystanie z Internetu przez dzieci w wieku szkolnym wskazywało 58% pytanym Polaków, z czego co trzeci (33%) wskazywał na codzienne korzystanie²⁵. W 2010 roku – już 96% uczniów deklaruje korzystanie z Internetu. To może wskazywać, jak ważnym medium stał się Internet w życiu współczesnego, również młodego człowieka. Młodzi ludzie wykorzystują Internet zarówno do nauki jak i do zabawy (twierdzi tak 52% młodych ludzi). Są jednak i tacy, którzy używają go głównie do nauki (28%) jak i wyłącznie dla rozrywki (16%)²⁶.

Młodzi ludzie z gminy Bartoszyce w zdecydowanej większości posiadają i wykorzystują komputer w codziennym życiu. Spośród badanych uczniów, 92% posiada swój własny komputer.

²³ J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, Wyd. Nowa Era, Warszawa 2006, s. 13

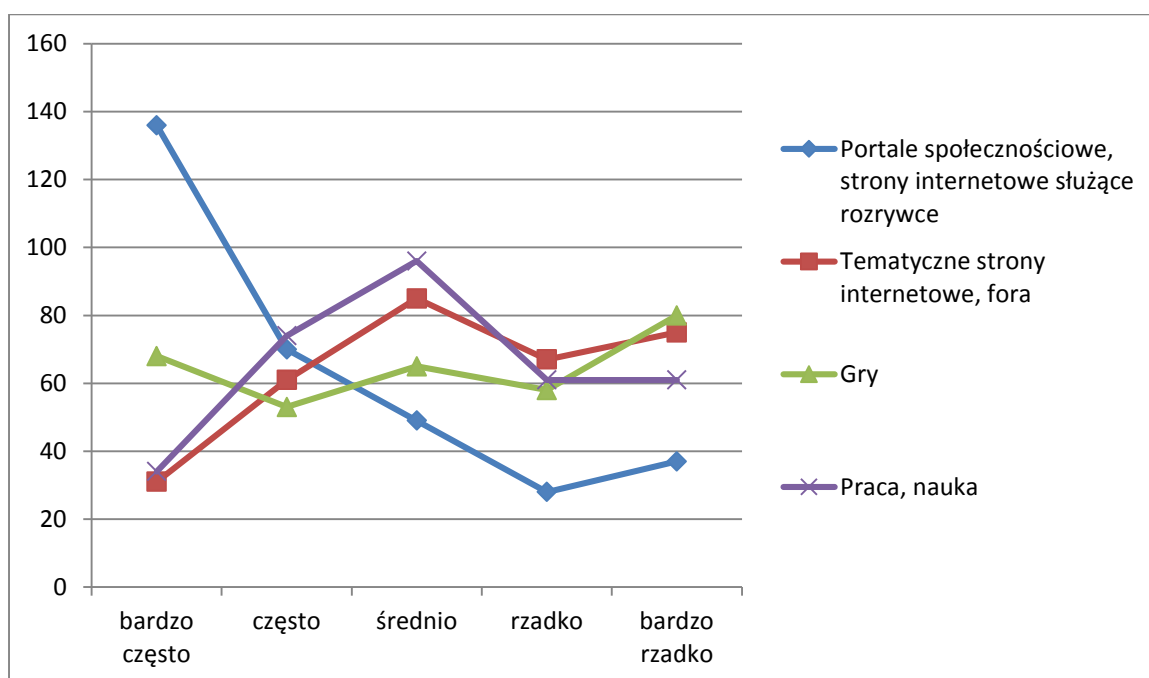
²⁴ Tamże, s. 22

²⁵ CBOS, Młodzież i Internet: korzystanie i zagrożenia, Warszawa 2004.

²⁶ J. Wenglorz, Wykorzystanie nowych mediów przez młodzież w Polsce, op.cit., s. 22

Jak wynika z deklaracji uczniów, najczęściej wykorzystują swój komputer dla rozrywki dostępnej w Internecie. Największa grupa uczniów korzystając z komputera najwięcej czasu poświęca na korzystanie z portali społecznościowych oraz na przeglądanie stron służących rozrywce. (66% odpowiedzi „bardzo często” lub „często”). Spore grono wykorzystuje swój komputer przede wszystkim do grania (39% odpowiedzi „bardzo często” lub „często”). Część badanych uczniów gminnych szkół przyznaje, że swój komputer wykorzystuje w celach nierozrywkowych, tj. pracując lub ucząc się z jego wykorzystaniem (34% odpowiedzi „bardzo często” lub „często”). Bardzo często lub często korzysta z forów internetowych lub tematycznych stron internetowych 29% badanych uczniów gminnych szkół.

Wykres 37: Na co poświęcasz najwięcej czasu korzystając z komputera? (pytanie wielokrotnego wyboru, dane ilościowe)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Młodzież a hazard

Od pewnego czasu w Polsce trwają gorące dyskusje związane z hazardem i jego regulacją prawną. W życie weszła nowa ustawa przewidująca stopniową likwidację hazardu poza kasynami na automatach o niskich wygranych, tzw. jednoręcznych bandytach, zakaz videoloterii, znaczny wzrost podatków od hazardu i ograniczenia w reklamowaniu hazardu i firm hazardowych. Wśród gier „na pieniądze” w Polsce zdecydowanie najbardziej popularne, a zarazem społecznie akceptowane (bo najłatwiej się do nich przyznać), są gry Totalizatora Sportowego. Z badań CBOS wynika, że częściej niż co drugi Polak (56%) deklaruje, że w ciągu ostatnich dwunastu miesięcy co najmniej raz zagrał w którąś z gier lub loterię firmowaną przez tę instytucję. Co dwudziestego Polaka (5%) można określić jako namiętnego gracza (najpewniej w Lotto – najpopularniejszą grę Totalizatora), ponieważ – według

własnych deklaracji – grał w którąś z gier przynajmniej kilkadziesiąt razy, czyli – więcej niż kilka razy w miesiącu. Ponad jedna czwarta Polaków (28%) to tzw. gracze kumulacyjni, którzy grają niesystematycznie, jedynie w przypadku większej kumulacji. Inne formy hazardu są w Polsce znacznie mniej popularne: płatne sms-y - 16%, gry lub loterie organizowane przez Państwowy Monopol Loteryjny lub inne firmy – 6%, gra na automatach do gry o małej wygranej (do 45 złotych) – 5%, zakłady bukmacherskie – 3%, prywatne gry, np. w pokera na pieniądze – 2%, gra w salonie gier, np. w bingo, w kasynie (np. ruletka), gra na pieniądze w Internecie (po 1%).

Polak „hazardzista” to przede wszystkim to młody mężczyzna (8% wobec 3% kobiet), w wieku od 18 do 24 lat (w tej grupie aż 17% twierdzi, że w ostatnim roku grało w tego rodzaju gry), najczęściej uczący się lub pozostający bez pracy (po 13% wśród uczniów i studentów oraz osób bezrobotnych). Z jednorękami bandytami częściej niż inni „zadają się” także pracownicy usług (11%), średni personel i technicy oraz osoby prowadzące działalność na własny rachunek (po 10%). O rozpowszechnieniu tego rodzaju automatów na terenie całego kraju świadczy fakt, że w zasadzie równie często grają na nich mieszkańcy miast różnej wielkości²⁷.

Młodych ludzi z gminy Bartoszyce zapytano, czy identyfikują w swoim środowisku lokalnym takie punkty/miejsca, gdzie można „uprawiać” gry hazardowe. Jak wynika z ich deklaracji, 13% uczniów ma świadomość, że są one w okolicy. Może to wskazywać na to, że młodzi ludzie są zainteresowani takimi obiektami i zwracają uwagę na obecność tego typu miejsc jak punkty bukmacherskie czy punkty z grami hazardowymi w swoim otoczeniu. Spójne z tymi wypowiedziami uczniów są ich stwierdzenia dotyczące znajomości rówieśników korzystających z tych obiektów. 11% deklaruje, że zna przynajmniej kilka osób niepełnoletnich, które korzystają z tego typu punktów.

Wypowiedzi uczniów wymagają pogłębionej analizy w tym zakresie, zwłaszcza biorąc pod uwagę fakt, iż jak pokazują badania CBOS, hazard stanowi całkiem realne zagrożenie dla młodzieży. Okazuje się bowiem, iż młodzi ludzie – podobnie jak dorośli wydają немало pieniędzy na różne formy hazardu. Najpopularniejsze jest – tak jak w populacji dorosłych - lotto i konkursy sms-owe - prawie jedna trzecia młodzieży w ciągu ostatnich 12 miesięcy grała w którąś z tych gier. Na kolejnym miejscu są automaty - grał na nich co czwarty młody człowiek. Częściej grają chłopcy niż dziewczęta, jedynym wyjątkiem są gry i loterie sms-owe. Najczęściej grają dzieci pozbawione kontroli rodzicielskiej, których rodzice ostatni rok spędzili w pracy za granicą (oboje rodzice lub ojciec, obecność matki nie ma tu takiego znaczenia). Dobrzy uczniowie najczęściej grają w domu np. przez Internet, słabsi natomiast częściej przy automatach. Średnie wydatki roczne wydatki młodzieży na gry hazardowe to o. 150 zł., przy czym 37 proc. grającej młodzieży zdarzyło się w ciągu ostatniego roku wydać na grę więcej pieniędzy niż zaplanowało, co może być symptomem uzależnienia.²⁸

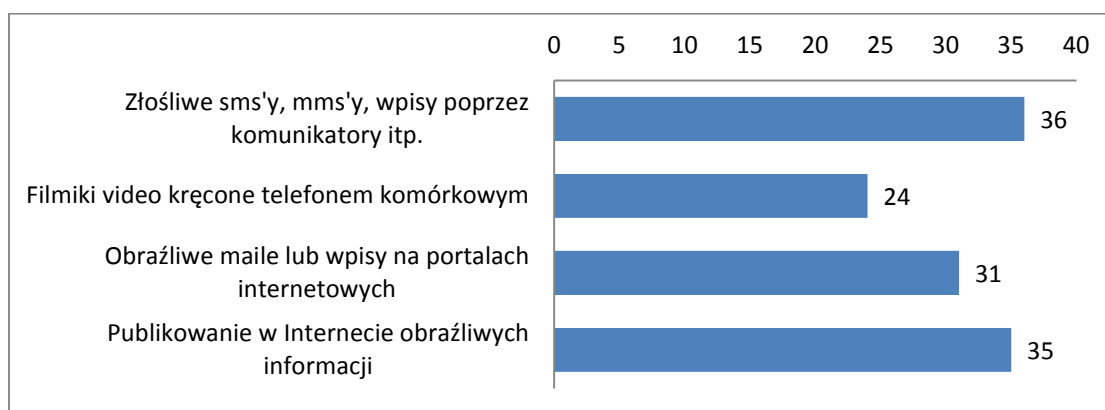
²⁷ Komunikat CBOS, Polacy o hazardzie, Warszawa 2009

²⁸ CBOS, Młodzież 2010, Warszawa 2011, zob. też M. Piątkowska, Młodzież pali, pije i gra, Gazeta Wyborcza, http://wyborcza.pl/1,76842,9377350,Mlodziez_pali_pije_i_gra.html

Młodzież a cyberprzemoc

Poza tradycyjną przemocą rówieśniczą, można zaobserwować ciągły wzrost tzw. cyberprzemocy, zjawiska odnoszącego się do krzywdzenia innych za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Przeprowadzone badania wskazują na to, że jest to nasilający się problem również w gminie Bartoszyce. Prawie wszyscy uczniowie gminy posiadają swój komputer, tak szeroka dostępność nowych technologii zwiększa ryzyko kontaktu również z cyberprzemocą.

Wykres 38: Czy znasz przypadki stosowania którejs z podanych niżej form przemocy? (dane w procentach)

Źródło: Badania ankietowe CRPS-Warszawa

Najczęściej doświadczaną przez uczniów formą cyberprzemocy jest wysyłanie złośliwych wiadomości za pośrednictwem telefonu komórkowego lub Internetu i publikowanie w Internecie obraźliwych informacji. Nieco rzadziej spotykane są również obraźliwe maile lub wpisy na portalach internetowych. Jedną z najboleśniejszych form cyberprzemocy jest nagrywanie telefonem komórkowym filmów wideo bez zgody osoby filmowanej. Z taką sytuacją spotkało się 24% uczniów. **Spośród uczniów gminy 13% było nie tylko świadkiem ale i ofiarą cyberprzemocy.**

Warto mieć przy tym na uwadze to, że zjawiska charakterystyczne dla cyberprzemocy nierzadko mają miejsce na portalach społecznościowych, bardzo obecnie wśród uczniów popularnych. Mimo tego, że większość tego typu portali posiada opcje umożliwiające ochronę danych osobowych i prywatnych informacji, często nie są one uczniom znane.

Profilaktyka współczesnych zagrożeń dotyczących korzystania z mediów powinna obejmować zarówno zagadnienia związane z kontrolą czasu spędzanego przy komputerze, jak i radzenia sobie z często zaskakującymi a czasem raniącymi lub niebezpiecznymi, zachowaniami znanych i nieznanymi osobami spotkanymi w sieci. Są to zagadnienia wymagające od osób realizujących profilaktykę szerokich horyzontów i otwarcia na nieustannie zmieniające się nowe technologie.

W pracy profilaktycznej warto poruszyć także zagadnienia związane z ryzykownym hazardem. Tak duża popularność gier hazardowych wśród młodzieży to niepokojący wynik,

zwłaszcza gdy weźmiemy pod uwagę rozwijającą się dopiero u nich umiejętność krytycznego myślenia i dużą podatność młodych na pokusy związane z hazardem.

Podsumowanie

Diagnoza i profilaktyka zagrożeń społecznych

Analiza lokalnych zagrożeń w gminie Bartoszyce pozwala stwierdzić, iż najbardziej palącymi problemami w gminie - według jej mieszkańców – są bezrobocie, problemy mieszkaniowe i kryzys rodzin, które pociągają za sobą szereg innych problemów społecznych.

Analiza wyników badań ankietowych przeprowadzonych wśród badanych dorosłych mieszkańców gminy dotyczących spożywania alkoholu wskazuje, że alkohol jest obecny w ich życiu i to dość często. Werbalizowana przez mieszkańców percepcja problemów alkoholowych pozwala stwierdzić, że jest to spory problem środowiska lokalnego, traktowany przez większość mieszkańców jako poważny. Badani dostrzegają nie zawsze właściwe wzorce zachowań związanych z alkoholem środowisku lokalnym, a część z nich czuje się zagrożona w swoim bezpieczeństwie ze strony osób pijących alkohol.

Trudno jednoznacznie ocenić deklaracje dorosłych mieszkańców gminy dotyczące kontaktu z narkotykami. Na skali znaczących problemów w gminie narkomania zajmowała stosunkowo niską pozycję. Jednak wielu, spośród badanych dorosłych mieszkańców gminy, zna osoby używające narkotyki oraz ma źródła dostępu do narkotyków.

Aspektem wymagającym zainteresowania jest fakt potencjalnych „nieszczelnych granic” sprzedaży alkoholu nieletnim. Młodzi ludzie, uczniowie szkół w gminie przyznają, iż kupienie alkoholu czy papierosów nie stanowi dla nich dużego problemu. Tymczasem, w myśl ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, sprzedaż alkoholu w wypadkach kiedy jest to zabronione, a więc między innymi osobom nieletnim, może skutkować dla sprzedawcy i osoby nadzorującej jego pracę karą grzywny, cofnięciem dla przedsiębiorcy zezwolenia na sprzedaż alkoholu, przypadkiem posiadanego alkoholu a także zakazem prowadzenia działalności gospodarczej polegającej na sprzedaży lub podawaniu napojów alkoholowych (art. 43 ustawy).

W obszarze profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych w gminie należy zwrócić uwagę na środowisko szkolne. Niemalże odsetek badanej młodzieży szkolnej deklaruje osobiste spożywanie alkoholu i palenie papierosów, a ich deklaracje dotyczące znajomości palących i pijących rówieśników również zdają się wskazywać, iż nie są to zjawiska marginalne w środowisku szkolnym gminy. Niezbędna więc wydaje się kontynuacja działań profilaktycznych ukierunkowanych na dzieci i młodzież gminnych szkół.

Również problem przemocy rówieśniczej w szkole wymaga dalszej realizacji działań profilaktycznych. Wprawdzie uczniowie wysoko oceniają swoje bezpieczeństwo w szkole, ale z aktami przemocy rówieśniczej spotykają się dosyć często. Ważne, by rozwijać u uczniów inne, niż z użyciem przemocy, sposoby radzenia sobie w sytuacjach konfliktu.

Należy więc kontynuować projekty skupiające się na profilaktyce problemów alkoholowych i przemocy, ukierunkowane na dzieci i młodzież w gminie, cenne jest także szerokie włączenie w ich realizację rodziców uczniów. Koniecznością jest kształtowanie kompetencji młodych ludzi w zakresie właściwych postaw wobec alkoholu, papierosów i narkotyków, a także kompetencji psychologicznych i osobowościowych, bowiem w badanej gminie młodzi ludzie próbują tych substancji zarówno z własnej inicjatywy, jak i ulegają presji znajomych. Gmina podejmuje już szereg działań profilaktycznych w środowisku szkolnym, wydaje się, że warto ich ofertę nadal poszerzać, ukierunkowując ją przede wszystkim na alkohol oraz palenie papierosów i kierując do młodszych klas młodzieży szkolnej. Niezbędnym działaniem jest egzekwowanie przestrzegania przepisów ustawy o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi, ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii, ustawy o przeciwdziałaniu przemocy w rodzinie, oraz wszystkich przepisów normujących właściwe postawy i pożądane zachowania społeczne.

Konsekwentna realizacja Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych może przyczynić się do poprawy parametrów zachowań wobec alkoholu, papierosów i narkotyków zarówno dorosłych jak i nieletnich mieszkańców gminy.

Strategiczne kierunki realizacji programu gminnego w przyszłych latach

Na podstawie dokonanej diagnozy stwierdzić można, iż w gminie niezbędne będzie podjęcie następujących działań:

- 1) Kontynuacja działań w zakresie profilaktyki szkolnej w oparciu o programy wykorzystujące aktywność własną uczniów i programy profilaktyczne.
 - Kontynuacja realizacji programów dotyczących zagadnień podnoszących świadomość w zakresie zdrowotnych, psychologicznych i społecznych konsekwencji nadużywania alkoholu. Wysoki poziom wiedzy jest bowiem niezbędny do podejmowania odpowiedzialnych decyzji dotyczących picia i palenia – a jak deklarują uczniowie w gminie – inicjacja nikotynowa i alkoholowa często następuje z inicjatywy samych młodych ludzi.
 - Kontynuacja realizacji programów profilaktycznych kształtujących kompetencje osobowościowe młodych ludzi oraz ich zdolności interpersonalne niezbędne dla satysfakcjonującego funkcjonowania wśród rówieśników bez pomocy alkoholu, papierosów i narkotyków.
 - Kontynuacja realizacji projektów profilaktycznych dotyczących zagadnienia przemocy rówieśniczej a także nowych form przemocy za pośrednictwem urządzeń elektronicznych. Zwrócenie szczególnej uwagi na kwestie związane z ochroną przed doświadczaną cyberprzemocą.
 - Zwrócenie uwagi na problemach profilaktyki alkoholowej i nikotynowej, bowiem to one stanowią największy problem wśród młodzieży szkolnej gminy.
 - Ułatwienie dostępności programów edukacyjnych dla osób dorosłych dotyczących problemów związanych z używaniem alkoholu i innych substancji psychoaktywnych,

przeciwdziałających przemocy, promujących zdrowy tryb życia m.in. poprzez preferowanie programów profilaktycznych w szkołach obejmujących oprócz młodzieży także rodziców/prawnych opiekunów. Jak bowiem wynika z badań – zachowania ryzykowne młodzi ludzie podejmują najczęściej poza terenem szkoły i możliwością jej wpływu – stąd ogromna rola rodziców, ich wiedzy oraz umiejętności współpracy z dzieckiem w zakresie kształtowania właściwych zachowań.

- Kontynuacja realizacji profilaktycznych działań alternatywnych, wskazujących na możliwość atrakcyjnego spędzania wolnego czasu oraz promowania prozdrowotnego stylu życia.
- 2) Wspieranie tworzenia grup samopomocowych.
 - 3) Kontrola sprzedaży alkoholu oraz papierosów na terenie gminy.
 - 4) Realizacja szkoleń dla sprzedawców.
 - 5) Wykorzystanie lokalnych zasobów dla tworzenia koalicji na rzecz ograniczania problemów alkoholowych w gminie.
 - 6) Dalsze wspieranie działalności Punktu Konsultacyjno - Informacyjnego.
 - 7) Aktywne działania w obszarze procedury Niebieskiej Karty oraz koordynacja lokalnych instytucji w tym zakresie.

